

JOSEPH

BEUYS

OBRZEŻA EUROPY

Joseph Beuys

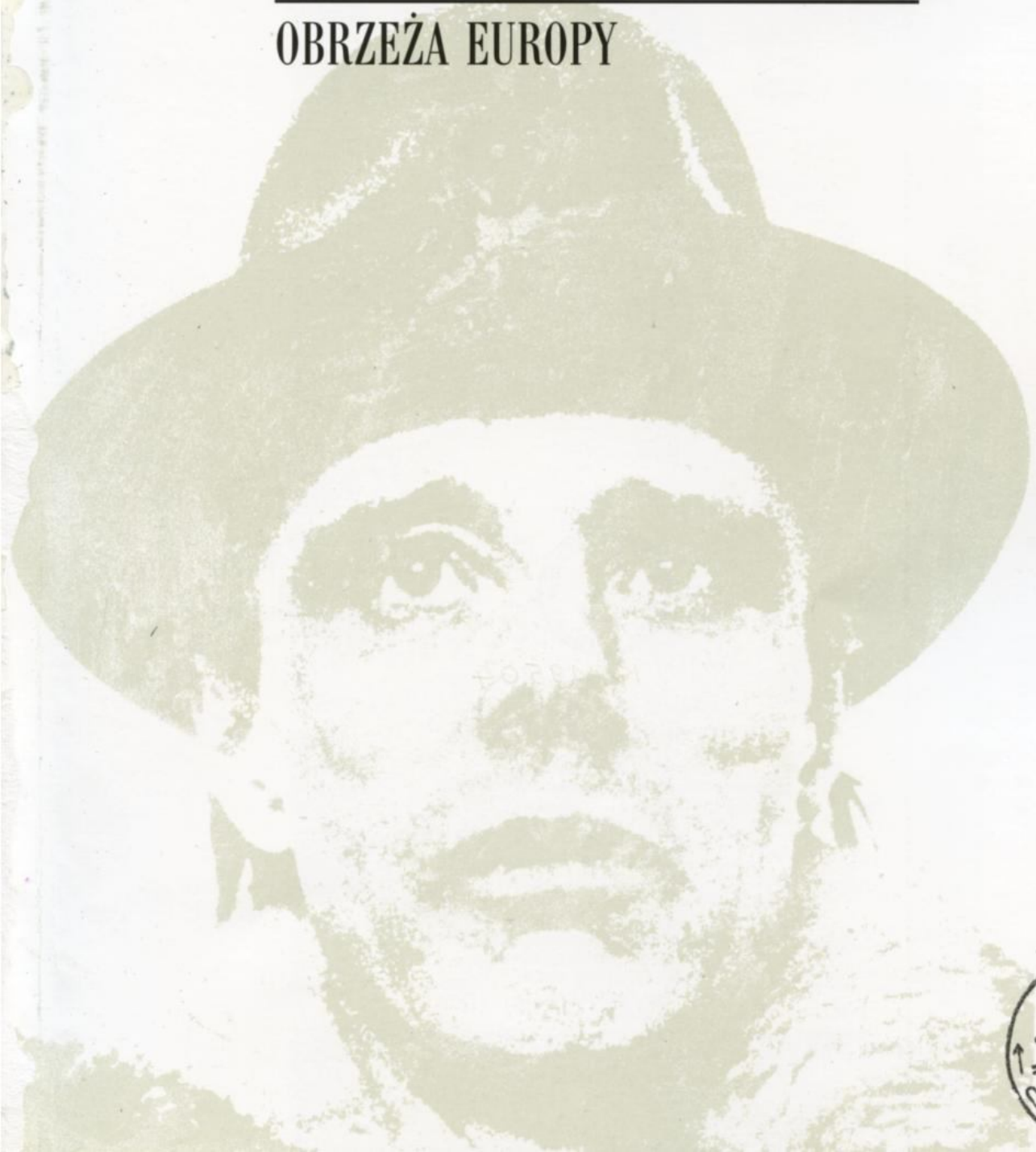
z kolekcji:
JOSEPH BEUYS
POLENTRANSPORT 1981

JOSEPH

BEUYS

OBRZEŻA EUROPY

K. 19504

WYSTAWA / EINE AUSSTELLUNG

Galeria Bielska BWA, Bielsko-Biała ul. 3 Maja 11

Dyrektor / Direktor: Małgorzata Kubica-Bilska

tel. / Tel. 033/ 12 58 61, fax / Fax 12 41 19

5 września - 5 października 1997 / 5. September - 5. Oktober 1997

Kuratorzy / Kuratoren: Anna Saciuk-Gąsowska, Krzysztof Jurecki

Współpraca / Mitarbeit: Jarosław Lubiak, Krzysztof Morcinek

KATALOG / KATALOG

Projekt / Graphische Gestaltung: Krzysztof Morcinek

Redakcja / Redaktion: Agata Smalcerz

Tłumaczenia / Übersetzungen: Helena Cieślińska, Dariusz Kacprzak

Zdjęcia / Fotos: Piotr Tomczyk

Pracownia fotograficzna Muzeum Sztuki w Łodzi / Fotoatelier des Muzeum Sztuki in Łódź

Skanowanie / Werksatz: Studio CICERO Bielsko-Biała

Naświetlanie / Belichtung: ART&Line

Druk / Druck: DIMOGRAF Bielsko-Biała

ISBN 83-904794-5-1

Działalność Galerii Bielskiej BWA jest wspierana finansowo przez EuroAmerican Konsorcjum AUTOTAK
Die Arbeit der Galerie BWA in Bielsko-Biała ist durch das EuroAmericanische Konsortium AUTOTAK finanziell unterstützt

JOSEPH
BEUYS

OBRZEŻA EUROPY

**z kolekcji:
JOSEPH BEUYS
POLENTRANSPORT 1981**

ZE ZBIORÓW MUZEUM SZTUKI W ŁODZI

5.09 - 5.10. 1997 GALERIA BIELSKA BWA

Joseph Beuys w Muzeum Sztuki w Łodzi, akcja Transport do Polski 1981 / Joseph Beuys, Muzeum Sztuki, Łódź, Akcion Polentransport 1981

Joseph Beuys urodził się 12 maja 1921 roku w Krefeld, zmarł w Düsseldorfie 23 stycznia 1986 roku. Był jedynakiem, jego ojciec prowadził skład paszy. Dzieciństwo spędził w Kleve znajdującym się przy granicy niemiecko-holenderskiej. Zajęci rodzice nie poświęcali mu zbyt wiele czasu, co, jak się przypuszcza, zrodziło lub wzmocniło poczucie samotności i bycia outsiderem, towarzyszące mu przez całe życie. Katolicyzm wyznawany przez jego rodziców, celtyckie tradycje trwające na tym obszarze, niezwykłość przyrody tej okolicy, połączone z jego własnymi zainteresowaniami mitologią, historią, kultami, zwyczajami lokalnymi, miały określić podstawy jego osobowości oraz zdeterminować kierunki jej późniejszego rozwoju. Rozpiętość jego pasji oraz ogromna ciekawość, niezależność myślenia i sprawność intelektualna, zamieniające jego osobowość, objawiły się już we wczesnym dzieciństwie.

Idylliczne dorastanie w Kleve zostało przerwane przez nadciągającą wojnę. Przejęcie władzy przez nazistów zmieniło sytuację sielskiego pogranicza. Beuys brał udział w marszu na Norymbergę oraz w paleniu książek. Nie wydaje się jednak, aby rzeczywiście identyfikował się z hitlerowską ideologią.

W tym czasie miały miejsce zdarzenia, które według samego Beuysa miały kluczowe znaczenie dla jego późniejszych losów. Na początku lat 40. studiował biologię na Uniwersytecie w Poznaniu, gdzie w trakcie wykładu poświęconego amebie, uzmysłowił sobie nędzę wąskiej, naukowej specjalizacji, rezygnującej z obejmowania całości rzeczywistości, co skłoniło go do porzucenia studiów.¹ W 1943 roku latał jako pilot wojskowy nad Ukrainą i został zestrzelony nad Krymem. Życie uratowali mu miejscowi Tatarzy, którzy natarli jego ciało tłuszczem i owinięli je filcem, chroniąc w ten sposób przed utratą ciepła. Tłuszcz i filc stały się symbolicznymi materiałami, często pojawiającymi się w jego dziełach. Wydarzenie to oprócz dostarczenia mu substratów sztuki, zwróciło jego uwagę na zwyczaje kultur „prymitywnych” czy peryferyjnych, w których poszukiwał później rozwiązań dla problemów współczesnych społeczeństw.

Utrata wiary w specjalistyczny scjentyzm nie oznaczała w przypadku Josepha Beuysa utraty wiary w samą naukę. Próbował on podobnie jak wielu innych artystów w tym okresie rozszerzyć paradygmat nauki na pole sztuki. Usiłował osiągnąć cele jakie przypisywał nauce - przebudowę społeczeństwa i człowieka - za pomocą środków dostarczanych przez sztukę; z czasem sięgnął również do narzędzi oferowanych przez politykę, łącząc wszystkie te obszary w swojej aktywności. Projektowana przez niego przebudowa oznaczała powrót do utraconej, jego zdaniem, jedności z naturą, pierwotną duchowością, harmonią istnienia. Caroline Tisdall sugerowała, że Beuys dosyć powoli odkrywał rolę jaką chciał odgrywać. Wydaje się, że świadomość tej roli ukształtowała się ostatecznie w traumatycznym okresie jego życia, ciągnącym się od 1954 roku do późnych lat pięćdziesiątych. Częściowo była to opóźniona reakcja na doświadczenia wojny, która przekształcała się w rzeczywistość chorobę. Dzięki pomocy swoich najwcześniejszych patronów braci van der Grinten (jako pierwsi zwrócili na niego uwagę), którzy gościli go na swojej farmie nieopodal Kleve udało mu się powrócić do zdrowia. Jednym z pierwszych dzieł powstałych po tym okresie (według chronologii ważniejszych wydarzeń życia opracowanej przez samego Beuysa) była praca *Wanna*, odnosząca się do szoku narodzin, wynikającego z opuszczenia bezpiecznego świata w łonie matki i zetknięcia się z obcą i wrogą rzeczywistością. Wątek rany czy traumy pojawiał się częściej w jego realizacjach z tego czasu.

We wczesnych latach pięćdziesiątych Joseph Beuys wprowadził inny z istotnych motywów do swojej twórczości. Najpierw w rysunkach, a od początku lat sześćdziesiątych również w wystąpieniach, pojawiła się postać szamana. Artysta zdaniem Beuysa powinien spełniać taką rolę, jaką szaman pełnił w społeczeństwach prymitywnych, prowadzić i uzdrawiać, pośredniczyć między społecznością a naturą i duchami (duchowością). Symbolem tej odpowiedzialnej funkcji był kapelusz, z którym artysta się praktycznie nie rozstawał. Postać szamana oznaczała pewien prototyp raczej, niż ścisły wzór. Beuys sięgał do przednaukowej mądrości, do więzi z naturą, przeszłością i mitologią ucieleśnianej w tej funkcji, ale łączył je z współczesnymi trybami uczestnictwa w życiu społecznym, z aktywną obecnością na scenie publicznej. Mniej lub bardziej bezpośrednie nawiązania do szamanizmu pojawiają się w większości jego akcji i wystąpień.

Koncepcje przebudowy społecznej oraz rola artysty-szamana w tym procesie zostały przełożone przez Josepha Beuysa na język teorii socjo-artystycznej w jego idei rzeźby społecznej. Wywodzi się ona z teorii plastyki społecznej Wilhelma Lehmbrucka, artysty, którego twórczością Beuys fascynował się jeszcze w dzieciństwie. Innym źródłem do którego sięgał był manifest Rudolfa Steinera z 1919 roku. Podobnie jak swoje wcześniejsze koncepcje i tą rozwijał on przez całe swoje życie. Jednym z jej pełniejszych wykładni był przygotowany razem z Heinrichem Büllem *Manifest FIU (Free International University)* z 1972 roku. Obaj autorzy podkreślali w nim konieczność uwolnienia właściwej każdemu człowiekowi kreatywności, tłumionej przez ograniczającą specjalizację, dyktaturę kultury masowej, będącej wyrazem antydemokratycznej władzy wielkich korporacji i biurokracji. Umożliwienie aktywizacji drzemącej w każdym człowieku kreatywnej potencji (niezależnie od statusu społecznego i pełnionej funkcji) było fundamentalnym warunkiem, bez którego spełnienia demokratyczne społeczeństwo nie może istnieć. Demokratyczna ekspresja indywidualnej twórczości była artystycznym, politycznym, społecznym celem Josepha Beuysa.

Joseph Beuys ist am 12. Mai 1921 in Krefeld geboren und am 23. Januar 1986 in Düsseldorf gestorben. Er war ein einziger Sohn von seinen Eltern, sein Vater führte einen Viehfutterlager. Die Kindheit verbrachte er in Kleve, in der Nähe der deutsch-holländischen Grenze. Die mit der Arbeit beschäftigten Eltern widmete ihm fast keine Zeit, wie man vermutet, diese Tatsache erzugte und vertifte das Einsamkeitsempfinden und die Außenseitereinstellung, die lebenslange ihm begleiteten. Die von seiner Eltern bekannte katholische Konfession, keltische Tradition, die auf diesem Gebiet lebendig ist, Natureinzigartigkeit der Umgebung - die mit eigenen Interessen des Künstlers an Mythologie, Geschichte, Verehrungen, lokalen Sitten und Bräuche gebunden sind, bestimmten die Gründe der Persönlichkeit und hatten einen Einfluß für seine spätere Entwicklung. Die für Künstlers Persönlichkeit charakteristische Ausdehnung seiner Leidenschaft, Weltspannung, Denkenunabhängigkeit, intellektuelle Fertigkeit sind schon in frühen Kindheit bemerkbar gewesen.

Das idyllische Reifen in Kleve ist durch den ankommenden Zweiten Weltkrieg zerbrochen worden. Die Situation des ruhigen Grenzgebiet wurde von der Machtübernahme von Nazisten verändert. Beuys nahm an Drang nach Nürnberg und Bücherverbrennen teil. Jedoch scheint es, daß Beuys wirklich keine Identität mit Ideologie des Naziregimes festgestellt hat.

In dieser Zeit fand die Tatsache statt, die nach Beuys selbst, eine wichtige Rolle in seinen weiteren Leben abspielte. Am Anfang des 40. Jahren studierte er Biologie an Posener Universität, wo er während der Vorlesung, die einer Amöbe betraf, eine Misere der engen, auf die Umfassung der Wirklichkeitsbild verzichtenden Wissenschaftsspezialität innewurde. Diese Reflexion bewegte ihm mit Studien aufzuhören.*1 1943 flog er als Militärflugzeugfahrer über die Ukraine und wurde über Krim geschoßen. Das Leben wurde ihm von dortigen Tataren gerettet. Sein Leib wurde von ihnen mit Fett eingereibt, mit Filz umgewickelt und auf diese Art und Weise gegen Wärmeverlust geschätzt. In seiner Kunst sind Fett und Filz die symbolische Materialien, die sehr oft in seinen Werken auftreten, geworden. Beuys wurde durch diesen Vorfall, der ihm auch Kunstsubstraten gab, an die Sitten der Primitiven und Randgebietskulturen, in

Zanim powstał *Manifest FIU* miały miejsce wydarzenia, które do tego doprowadziły. Powróciwszy do zdrowia pod koniec lat pięćdziesiątych, Beuys zaczął aktywnie działać na scenie artystycznej - umożliwił mu to jego pierwsi kolekcjonerzy bracia van der Grinten oraz Alfred Schmela, prowadzący galerię sztuki w Düsseldorfie. W tym czasie Beuys przyłączył się do ruchu Fluxus oraz od 1961 roku nauczał w Kunstakademie w Düsseldorfie.

W 1964 roku przeprowadził akcję *Milczenie Marcela Duchampa jest przeceniane*, w której odmawiał artyście prawa do wycofania się z życia publicznego i rezygnacji z odpowiedzialności związanej z tą obecnością. Zdaniem Beuysa artysta nie może zamilknąć. W 1965 roku zrealizował akcję *W jaki sposób wyjaśnić obrazy martwemu zajęcowi?* w Galerie Schmela w Düsseldorfie, wizualizującej absurd racjonalizacji (wyjaśniania) działań artystycznych wywodzących się z tak nieracjonalnych obszarów jak wyobraźnia, natchnienie, intuicja. Martwy zajęc z zdaniem Beuysa zachowywał więcej zdolności intuicyjnych niż niektórzy ludzie uparcie trwający przy rozumowym objaśnianiu zjawisk. W 1966 roku przeprowadził akcję *Infiltracja-homogenizacja fortepianu* objawiającą zagrożenie wynikające z milczenia, skazanie na milczenie jest dla Beuysa równoznaczne z banicją ze sfery publicznej obecności, zepchnięciem w sferę niebytu. W tym wypadku akcja ta komentowała los dzieci po thalidomidzie (wielkiej tragedii tamtych lat), ale wątek ten pojawiał się również w innych jego akcjach. W 1968 roku zrealizował akcję *Próżnia-Masa* ilustrującą ideę rzeźbienia rozszerzoną - przez obecność widzów - na materię społeczną. W następnym roku powstał obiekt *Stado*, którego tematem było zagrożenie, inwazja stada, jednocześnie podobnie jak obiekt powstały w wyniku akcji *Próżnia-Masa* był on przykładem *wypełnionej rzeźby*, zdaniem Beuysa niezwykle rzadkiej w sztuce. W 1971 roku miała miejsce *Akcja na bagnie* - powrót do pierwotnego środowiska człowieka, do jego najgłębszych korzeni, była ona jednocześnie częścią zakrojonych na szerszą skalę działań eksplorujących peryferia Europy, które, w pojęciu Beuysa, zachowały głębszy kontakt z naturalną pierwotnością niż jej centrum.

W 1972 roku Joseph Beuys został również zaproszony (po raz trzeci) na *Documenta 5* w Kassel, gdzie zorganizował Biuro Informacyjne *Organizacji na rzecz Bezpośredniej Demokracji w Drodze Referendum* (założonej w 1971 roku), przez sto dni prowadził w nim dyskusje, odbył także mecz bokserski z przeciwnikiem demokracji bezpośredniej Abrahamem Christianem Moebusem, zakończony zwycięstwem Beuysa na punkty.

W 1972 roku został usunięty z Kunstakademie w Düsseldorfie za zorganizowanie strajku okupacyjnego studentów. W tym samym roku zorganizował Free International University, szkołę która usiłowała sformułować program rozwoju słuchaczy alternatywny wobec tradycyjnych trybów nauczania artystycznego opierających się na transmisji specjalistycznej wiedzy. Beuys uczestniczył również w zakładaniu partii zielonych. Była to konsekwencja kontestatorskich ruchów końca lat sześćdziesiątych, która nie zakładała fizycznego zniszczenia instytucji zachodniej demokracji jak miało to miejsce w przypadku terroryzmu, lecz stanowiła próbę wypracowania programu politycznego - alternatywy zarówno wobec kapitalizmu korporacyjnego jak i biurokratycznego socjalizmu. Koncepcję swoją Beuys określił mianem trzeciej drogi. Jej pełną prezentację stanowił *Apel o alternatywę* opublikowany na łamach *Frankfurter Rundschau* w 1979 roku.

W 1974 roku Joseph Beuys przeprowadził w René Block Gallery w Nowym Jorku akcję *Kojot*. Po raz kolejny wystąpił w niej jako szaman, celebrujący katarsyczne obrzędy, podejmujący traumatyczne kwestie z życia społeczeństwa. W tym wypadku „ogniskiem urazu” było historia podboju Ameryki przez Białych oraz wyparcia i marginalizacji Indian. Partnerem jego akcji był kojot, darzony przez rdzennych Amerykanów szczególnym kultem. Akcji tej towarzyszyło przekonanie o konieczności rozprzestrzenienia wolności, która powinna stać się głównym celem kreatywnej aktywności ludzi. W 1977 roku przeprowadził w tym samym miejscu akcję *I Like America and America Likes Me* nawiązującą do akcji z 1974 roku. Na *Documenta 6* w 1977 zrealizował *Pompę miodową*, która miała wyrażać idee FIU. Obiekt ten symbolizował krążenie twórczych sił w społeczeństwie. W 1979 roku w Solomon Guggenheim Museum w Nowym Jorku odbyła się wielka retrospektywna wystawa prac Beuysa. W tym samym czasie miała miejsce akcja zatytułowana *Neu von Kojoten* w Ronald Feldman Gallery w Nowym Jorku.

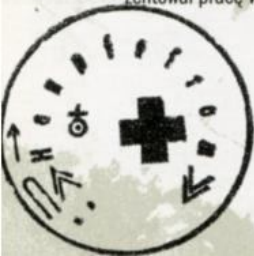
W ruchu polskiej *Solidarności* dostrzegł Beuys ucieleśnienie jego politycznego (i artystycznego) programu „trzeciej drogi”. Polska była dla niego również przykładem kultury peryferyjnej, w których poszukiwał treści zatraconych przez centrum. Wynikiem tych zainteresowań było ofiarowanie przez artystę Muzeum Sztuki w Łodzi zespołu prac i dokumentacji - zatytułowanego *Polentransport 1981*.

W 1982 roku na *Documenta 7* w Kassel zorganizował akcję sadzenia 7000 dębów, która trwała do następnych *Documenta*. Na początku lat osiemdziesiątych wziął również udział w dwóch zbiorowych wystawach o dużym znaczeniu dla dziejów sztuki w tej dekadzie: *Zeitgeist* w Berlinie w 1982 roku i *Gesamtkunstwerk* w Zurychu i Düsseldorfie. W 1984 roku na wystawie *Von hier aus* w Düsseldorfie zaprezentował prace *Wirtschaftswertel/Prinzip* po raz kolejny podejmującą problem kreatywności w codziennej

denen er später die Erlösungen der Problemen der gegenwärtigen Gesellschaftensuchte, gerichtet.

Der Glaubenverlust an den spezialistischen Szientismus bedeutet im Beuys' Fall keinen Verlust des Glaubens an die Wissenschaft. Er versuchte, ähnlich vielen anderen Künstler dieser Zeit, das Wissenschaftsparadigma im Kunstbereich zu erweitern. Er suchte die Ziele, die er der Wissenschaft zugeschrieben hat, des Gesellschafts- und Menschenumbauen, mittels den durch Kunst gebotene Maßnahmen zu erreichen. Mit der Zeit griff er auch nach den Politik gehören den Mitteln, so alle seinen Aktivitätsbereichen miteinander verbindend. Der von ihm vorhabenen Umbau bedeutet ein Zurückkehren zu verlorenen, Beuys' Erachtens, Einheit mit der Natur, urgeschichtlichen Geistigkeit und Daseinharmonie. Coroline Tisdall suggerierte, daß Beuys ziemlich langsam seine Rolle, welche er abspielen wollen hat, entdeckte. Es scheint, das Rollebewußtsein nahm die endliche Gestalt in seiner traumatischen Lebenszeitperiode, von 1954 bis zu späteren 50. Jahren an. Es war teilweise eine verspätete Kriegserfahrungsreaktion, die in die wirkliche Krankheit umwandelte. Mittels seiner frühesten Förder-Brüder van der Grinten (sie als die Ersten machten eine Bemerkung auf ihn), bei denen er im ihren Landgut unweit von Kleve gästlich gewesen war, wurde er wieder gesund. Ein von ersten Werken, die nach dieser Zeitperiode entstanden (nach der von Beuys selbst bearbeiteten Chronologie der wichtigsten Ereignisse), war die "Badewanne". Diese Arbeit beruft sich auf den Geburtschock, der aus dem Verlassen der gefahrlosen Welt im Mutterschoß und dem Zusammentreffen mit fremden und unfreundlichen Wirklichkeit erfolgte. Der Wunde- oder Traumemotiv erscheint sich sehr oft in seinen in dieser Zeit realisierten Werken.

Im frühen 50. Jahren wurde ein von anderen wesentlichen Motiven von Joseph Beuys ins seine Schaffen eingeführt. Eine Gestalt des Schamanen erscheint sich zuerst in den Zeichnungen und anfangs 60. auch im künstlerischen Auftreten. Beuys' Meinung nach, sollte der Künstler solche Rolle, ähnlich den Schamanen in den uralten Gesellschaften, spielen, führen, heilen, zwischen Gemeinde und Natur und Geisten (Geistigkeit) mitteilen. Der Hut, mit dem der Künstler keinen Abschied nahm, war ein Symbol dieser Verantwortlichen

aktywności gospodarczej czy wytwórczej człowieka.

Na krótko przed jego śmiercią miasto Duisburg przyznało (w 1985 roku) Josephowi Beuysowi nagrodę *Lehmbruck Preis*. W trakcie jej odbierania w styczniu 1986 roku wygłosił on przemówienie stanowiące rodzaj podsumowania swojego życia i twórczości, a zarazem testamentu artystycznego.

opracował Jarosław Lubiak

Przypisy:

¹ Janusz Marciniak twierdzi, że nie istnieją w archiwach żadne dokumenty stwierdzające, że Joseph Beuys rzeczywiście odbywał studia w Poznaniu. Por. J. Marciniak, *Beuys w Poznaniu*, w: tenże, *Poznań 1995*, s. 65. Nawet jeśli była to czysta konfabulacja ze strony Beuysa, podobnie jak mogło to mieć miejsce w przypadku innych szczegółów jego biografii, zwłaszcza wojennej, to przyjmuje się je jako „autentyczne” w obrębie stworzonego przez niego dyskursu artystycznego, na który w równym stopniu składały się: działania artystyczne, uzasadniająca je często biografia, komentarze teoretyczne.

Funktion. Die Gestalt des Schamanen bedeutete ein Vorbild mehr, als eigentlichen Muster. Beuys griff zur unwissenschaftlichen Weisheit, Zusammenhang mit: Natur, Vergangenheit und Mythologie, aber diese Elemente waren von dem Künstler mit gegenwärtigen Getriebe der Teilnahme an dem Gesellschaftsleben, mit aktiven Anwesenheit auf der öffentlichen Bühne. Weniger oder mehr direkte Zusammenhänge mit dem Schamanismus erscheinen sich in Mehrzahl seiner Aktionen und Auftreten.

Die Konzeption des sozialen Umbauen und die Künstler-Schamane-Rolle ist in diesem Prozeß von Joseph Beuys in einer Sprache der sozio-künstlerischen Theorie, in seiner Idee der Sozialskulptur übertragen worden. Sie herleitete von Wilhelm Lehmbrucks (dessen Schaffen Beuys noch im Kindheit ganz bezaubert war) Theorie der sozialen Plastik. Andere Quelle, zu der Beuys griff, war ein Rudolf Steiners Aufruf aus dem Jahre 1919. Ähnlich seiner früheren Konzeption wurde auch diese Konzeption von Beuys lebenslange entwickelt. Eine von ihren vollen Auslegung war der von Beuys mit Heinrich Böll zusammen vorbereitete Aufruf FIU (Free International University) aus dem Jahre 1972. Von beiden Verfassern wurde die Notwendigkeit, die jeden Menschen gehörende Kreativität, in Freiheit zu setzen, unterzeichnet. Diese Kreativität wurde durch die begrenzende Spezialisierung, die Diktatur der massenkultur, die eine Sinnbild der demokratiefeindlichen Korporations- und Beamtenherrschaft niederschlagen. Das Aktivisationsermöglichen der kreativen Vermögen, die in jedem Mensch versteckt sind, ist eine Grundbedingung - ohne sie zu erfüllen, gibt es keine demokratische Gesellschaft. Der demokratische Ausdruck des individuellen Schaffens war ein künstlerisches, politisches und soziales Ziel von Joseph Beuys.

Bevor der Aufruf FIU entstand, waren die Ereignisse, die zur dieser Tatsache geführt hatten, stattgefunden. Der am Ende der 50. Jahren völlig geheilte Beuys begann auf der künstlerischen Bühne tätig zu sein. Es wurde von den ersten Sammlern seinen Werken - dem Brüdern van der Grinten und Alfred Schmela, der eine Kunstgalerie in Düsseldorf führte, ermöglicht. In dieser Zeit gliederte Beuys an die künstlerische Gemeinschaft Fluxus an und seit 1961 lehrte er in der Düsseldorfer Kunstakademie.

Im Jahre 1964 machte er die Aktion "Das Schweigen von Marcel Duchamp" wird

überwertet", in der das Künstlersrecht vom öffentlichen Leben zurückzuziehen und auf die Verantwortlichkeit für die künstlerische Anwesenheit zu verzichten, von Joseph Beuys verweigert worden ist. Beuys' Meinung nach soll der Künstler nicht schweigen. 1965 wurde die Aktion "Wie man den toten Hasen die Bilder erklärt" von Beuys in der Galerie Schmela in Düsseldorf realisiert, und dadurch ein Unsinn der von der irrationalen Bereiche solche wie Einbildungskraft, Inspiration und Intuition herleitenden Tätigkeitsrationalisierung (des Erklärens) gezeigt wurde. Der tote Hase, Beuys' Erachtens, erhielt die intuitiven Fähigkeiten mehr, als manche bei dem vernünftlichen Sacherklären beharrenden Leute. Im Jahre 1966 wurde die Aktion "Infiltration- aus dem Klavier homagen machen" von ihm gemacht, dadurch die Schweigensbedrohungen erklärt wurden. Die Verurteilung zum Schweigen ist für Beuys die selbe, wie im öffentlichen Leben in Acht und Bann zu tun, in das Nichtsein zu stoßen. In diesem Fall besprach Beuys in der Aktion das Schicksal der Kinder nach der Thalidomidie (eine große Alptraum jener Zeit), aber dieser Motiv wurde von dem Künstler in anderen Aktionen verwendet. 1968 realisierte Beuys die Aktion "Vakuum - Masse", in der eine durch Zuschaueranwesenheit auf die soziale Materie erweiterten Idee des Aushauens gezeigt wurde. Im nächsten Jahr entstand das Objekt "Das Rundel", dessen Thema eine Bedrohung - eine Rundelsinvasion war. Dieses Objekt war ähnlich der während der Aktion "Vakuum - Masse" entstandenen Gegenstand ein Beispiel der vollfüllten Skulptur, die, Beuys' Erachtens, sehr seltsam in der Kunst ist. 1971 fand die Aktion im Moor - das Zurückkehren zum urgeschichtlichen Umwelt, zu seinen tiefsten Wurzeln, statt. Diese Aktion war ein Teil der verbreiterten Tätigkeit, dadurch das Europas Rand exploriert wurde. Diese Gebiete erhielten mehr tiefen, als seine Zentren, Zusammenhang mit der naturellen Urgeschichtlichkeit .

Im Jahre 1972 ist Joseph Beuys auch auf die Ausstellung Documenta 5 in Kassel, schon drittenmal, eingeladen worden, wo er ein Informationsbüro der 1971 gegründeten *Organisation für die direkte Demokratie durch die Volksabstimmung*. 100 Tage hindurch führte er drin eine Diskussion, spielte einen Boxwettkampf gegen dem Feind der direkten Demokratie - Abraham Christian Moebus. Dieser Wettkampf wurde mit Beuys' Erfolg beendet.

1972 wurde Beuys der Kunstakademie in Düsseldorf wegen des Studentssitzstreiks entsetzt. In demselben Jahr organisierte Beuys Free International University - eine Schule, in der man ein Entwicklungsprogramm für Zuschauer, das alternativ gegen traditionelle, in einer Übermittlung der spezialistischen Wissenschaft bestehenden Lehrensgetriebe, zu schaffen versuchte. Beuys nahm auch an der Gründung der Partei der Grünen teil. Es war eine Folge der Bestreitungeinstellung Ende der 60. Jahren, die keine physische Zerstörung der Institutionen der westeuropäischen Demokratie voraussetzte, anders, wie in Fall des Terrorismus. Sie war eine Probe, um ein politische Programm - eine Alternative angesichts sowohl des Korporationskapitalismus, auch des beamtherrschaftlichen Sozialismus zu schaffen. Beuys' Konzeption wurde von ihm als der dritte Weg genannt. Ihre volle Darstellung war der Aufruf zur Alternative, der in der "Frankfurter Rundschau" im Jahre 1979 veröffentlicht worden ist.

1974 führte Beuys die Aktion "Kojote" in der René Block Gallery im New York durch. Aufeinanderfolgend schien Beuys den Schamane zu sein, der die kathartischen Zeremonien zelebrierte, traumatischen Probleme der Gesellschaftsleben im Rücksicht nahm. In diesem Fall ist die Geschichte der Eroberung des amerikanischen Kontinents von den Weißen und das Verdrängung und Bedeutungsverringerung ein wunder Grollpunkt gewesen. Der Kojote, der von bodenständigen Amerikanern besonders verehrt worden ist, war ein Aktionspatron. Dieser Aktion begleitete eine Überzeugung von der Notwendigkeit, die Freiheit zu verbreiten, die ein Grundziel der kreativen Menschenaktivität werden sollte. 1977 führte Beuys in demselben Platz die an der Aktion aus 1974 anknüpfende Aktion "I like Amerika and Amerka lekes me" durch. Während der Ausstellung Documenta 6 (1977) war die Aktion "Honigpumpe", in der die FIU Ideen ausgedrückt wurden, realisiert. Durch diesen Objekt wurde die Umlauf der Schaffenskräfte in der Gesellschaft versinnbildlicht. 1979 im Salomon Guggenheim Museum im New York fand eine große Retrospektive der Beuys' Werken statt. In derselben Zeit wurde eine Aktion "Neues von Kojoten" in der Ronald Feldman Gallery im New York stattgefunden.

In der Bewegung der polnischen Solidarität wurde von Beuys eine Verwirklichung seines politischen und künstlerischen Programms - "des dritten Wegs" bemerkt. Polen war für ihm ein Beispiel der peripheren Kulturen, in den er durch Zentren verlorenen Sinne suchte. "Polentransport 1981" eine Gabe der Werken und Dokumentation von Beuys für das Muzeum sztuki in Łódź ist ein Ereignis Künstlers Interesse daran.

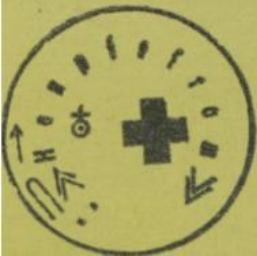
1982, während Documenta 7 in Kassel wurde von Beuys eine Aktion "7000 Eichen pflanzen", die bis zur nächsten Documenta gedauert werden sollte. Anfangs 80. nahm er an zwei für Kunstgeschichte dieser zeit bedeutungsvollen Ausstellungen: Zeitgeist (Berlin 1982) und Gesamtkunstwerk (Zürich, Düsseldorf 1983) teil. Im Jahre 1984 wurde auf der Ausstellung "Von hier aus" im Düsseldorf von Beuys die Arbeit "Wirtschaftswerte Prinzip" präsentiert, in der der Künstler die Probleme der Kreativität in der alltäglichen Wirtschafts- und Erzeugungstätigkeit der Leuten aufnahm.

1985 - kurz vor dem Beuys' Tod wurde durch die Stadt Duisburg dem Künstler den Wilhelm Lehbruck-Preis zuerkannt. Als Beuys im Januar 1986 diesen Preis in Empfang nahm, hielt er eine Rede, die eine Art und Weise seiner Lebens- und Schaffenszusammenfassung und ein künstlerische Testament zugleich gewesen ist.

Jaroslav Lubiak

Anmerkungen:

*1 Janusz Marciniak stellt fest, daß es keine Dokumente, die Joseph Beuys' Studienaufenthalt im Posen bestätigen, gibt. Vergl. J. Marciniak, *Beuys w Poznaniu*, in: dessen, *Paradoks artystów*, Poznań 1994, S. 65. Sogar wenn es eine reine Beuys' Imagination ähnlich den anderen Einzelheiten seiner Biographie, vor allem aus der Kriegszeit, ist, wird sie in den Rahmen des von ihm geschaffenen, künstlerischen Diskurs (Aktionen und sie oft erklärende Biographie, theoretische Kommentare) authentisch betrachtet.

Polentransport 1981, wystawa w galerii stałej Muzeum Sztuki w Łodzi, 1994 / Ausstellung in Ständiger Sammlung des Museums Sztuki, Łódź, 1994, foto: Piotr Tomczyk

„Moje obiekty są zrozumiałe
jedynie w związku z moimi ideami”

Joseph Beuys

Joseph Beuys przyjechał do Łodzi latem 1981 roku. Przywiózł ze sobą dużą, sosnową skrzynię, zawierającą prawie tysiąc jego prac oraz dokumentów aktywności. Zespół przywiezionych prac artysta nazwał „Archiwum Josepha Beuysa”, a akcję przekazania ich w darze Muzeum Sztuki - „Polentransport 1981”.

Akcja Beuysa sprowokowana została wydarzeniami w Polsce lat 1980-81 i ruchem społecznym, realizującym w pewnej mierze ideę Beuysa bezpośredniej demokracji. Akcja ta miała także na celu przeniesienie idei artysty poza obszar krajów dzisiejszej Wspólnoty Europejskiej, „na obrzeża Europy”. Gestowi temu przyświecała wizja kulturowego scalenia Wschodu i Zachodu kontynentu, ponad granicami i podziałami politycznymi.

Ofiarowanie prac Muzeum nastąpiło po rozmowach z ówczesnym dyrektorem tej placówki, Ryszardem Stanisławskim. Wola ich ofiarowania zbiegła się z gotowością ich przyjęcia do kolekcji Muzeum, mimo iż dotyczyła artysty bardzo kontrowersyjnego, a w Polsce praktycznie nieznanego. Zapewne to właśnie osobista sympatia i znajomość historii kolekcji, powstałej w początku lat 30-tych z donacji artystów związanych z międzynarodową awangardą tego okresu stanowiły bezpośrednią przyczynę wyboru miejsca złożenia tego hojnego daru. Tym samym akcja Josepha Beuysa potwierdziła żywotność idei Władysława Strzemińskiego - współpracy artystów.

Do dzisiaj Joseph Beuys pozostaje legendą, budzącą wiele pytań. Kim był; czy sławę zawdzięcza temu, że był wielkim artystą, politykiem, czy wielkim mistyfikatorem? Z naszego punktu widzenia Beuys był przede wszystkim wielkim prowokatorem. Budził uśpione dobrobytem społeczeństwo Niemiec lat 70-tych, zmuszając swymi akcjami do samookreślenia ludzi, którzy trafiali na ślad jego idei i działań. Dotarł ze swoimi prowokującymi akcjami i na „obrzeża Europy”, do Irlandii, Szkocji, Polski, Włoch - i dalej, poza kontynent, do Stanów Zjednoczonych Ameryki, niepokojąc, wzbudzając zainteresowanie, prowokując właśnie do samodzielnego i intuicyjnego myślenia. Opatrywał swe dzieła objaśnieniami, aby stały się bardziej czytelne i zrozumiałe. Starał się przekazać swe idee w możliwie prosty i bezpośredni sposób, nawiązując często do faktów ze swej biografii, ale i pisząc manifesty (*Aufruf zur Alternative - Apel o alternatywę*), zakładając Free International University, prowadząc długotrwałe akcje na Documenta w Kassel.

Pozostawił po sobie setki obiektów, przechowywanych przez najważniejsze muzea na świecie. Żeby je jednak odczytać, musimy mieć na uwadze, że „Beuysa obiekty są zrozumiałe jedynie w związku z Beuysa ideami”. Nie sam obiekt jest bowiem ważny, a zawarta w nim myśl. Obiekty te są tylko materialnym dowodem istnienia myśli artysty. Sztuka w tym rozumieniu jest niezależna od powstających obiektów, będących nośnikiem myśli. Sztuką jest tę myśl sformułować.

Joseph Beuys nazwał swoją koncepcję sztuki teorią rzeźby, rozumiejąc ją jako proces przechodzenia od chaosu do porządku, co miało być odbiciem podobnego procesu zachodzą-

„Die Objekte sind nur verständlich
im Zusammenhang mit meinen Ideen”

Joseph Beuys

Sommer 1981 kam Joseph Beuys in Łódź an. Er brachte eine große Kiefernholzkiste mit, die sich drin etwa tausend Werke und Dokumente der Aktivität des Künstlers enthielt. Diese mitgebrachte Arbeitensammlung nannte er selbst „Joseph Beuys Archiv”, und diese Überlieferungsaktion als Geschenk für das Muzeum Sztuki in Łódź bezeichnete er „Polentransport 1981”.

Beuys' Aktion wurde durch polnische Vorkommen im Jahre 1980-81 und soziale, teilweise Beuys Idee der direkten Demokratie verwirklichenden Bewegung veranlassen.

Diese Aktion hatte auch ein Ziel, um Künstlers Idee außer dem Gebiet der Länder der heutigen Europäischen Gemeinschaft ins Raum - am Europas Rande zu übertragen. Bei dieser künstlerischen Tätigkeit verschwebten Beuys ein Weltbild der kulturellen, über die Staatgrenze und politische Verteilungen stehenden Ost- und Westvereinigung.

Die Schenkung der Werken von Beuys für das Museum fand - nach seinem Gespräch mit Ryszard Stanisławski - dem ehemaligen Direktor dieser Institution statt. Die Spendwille der Arbeiten fiel mit der Museumempfangfertigkeit, trotz der Tatsache, daß sie von dem kontroversen Künstler, im Polen fast unbekannt gemacht worden sind. Wahrscheinlich waren diese persönliche Sympatie und Geschichtskennntnisse der Sammlung, die anfangs des 30. Jahren aus der Donation der mit der internationalen Avantgarde gebundenen Künstler entstand, eine direkte Depotgrunde dieser reichlichen Gabe genau in Muzeum Sztuki in Łódź. Joseph Beuys' Aktion bestätigte die Lebenskraft der Idee von Władysław Strzemiński - Künstlerzusammenarbeit.

Bis heute bleibt Joseph Beuys eine lebendige Legende, gibt Anlaß zu bedenken. Was war er? Verdankt er den Weltruf, daß er ein große Künstler, Politik oder ein große Fopper gewesen ist? Von unserem Standpunkt aus, scheint Beuys ein große Provokateur gewesen zu sein. Er weckte die mit Wohlstand in Schlaf versunkene Deutschlands Gesellschaft auf, um die Leute, die mit Spuren seinen künstlerischen Ideen und Tätigkeit getroffen hatten, durch seine Aktionen zur Selbstbestimmung zu zwingen. Er drang mit seinen herausfordernden Aktionen nach solchen Länder, wie Irland, Schottland, Italien, Polen und weiter, außer europäischen Erdteil, nach Vereinigten Staaten. In Unruhe versetzend, ein Interesse auslösend, regte Beuys zum intuitiven Selbstachdenken an. Die Werke wurden von ihm mit dem Erklären versehen, um klarer und verständlicher geworden zu sein. An seine biographische Tatsache anknüpfend, aber auch die Aufrufe (z.B.: *Aufruf zur Alternative*) schreibend, Free Internationale University gründend, langwierige Aktionen während der Ausstellung Documenta in Kassel führend, strebte er seine Ideen auf möglich einfache und direkte Art und Weise zu übergeben.

Beuys hat viel Hunderten Werken, die in wichtigsten Museen der Welt aufbewahren sind, hinterlassen. Um sie richtig zu ergründen, sollen wir eine Berücksichtigung tun, daß Beuys' Objekte nur im Zusammenhang mit Beuys' Idee verständlich

Od lewej / links: Jessyca, Eva / und Joseph Beuys, Ryszard Stanisławski i / und Jaromir Jedliński, Muzem Sztuki, Łódź, 1981 /

cego w społeczeństwie w drodze przemian ewolucyjnych. Zjawisko twórczego myślenia i zachodzących dzięki temu zmian w funkcjonowaniu społeczeństwa nazwał „rzeźbą społeczną”. Włączając sztukę w proces reformowania społeczeństwa uczynił z niej narzędzie, pomniejszając tym samym wartość dzieła i jednocześnie nadając mu nową wartość - wartość wypowiedzi jednostki. Zdaniem Beuysa „każdy człowiek jest artystą”, a sztuka to rozwijanie zdolności twórczych w wybranej dziedzinie, sposób na uwolnienie umysłu od schematów, przetarcie nowych dróg dla myśli i postępowania, a w końcu instrument wprowadzający przemianę społeczną.

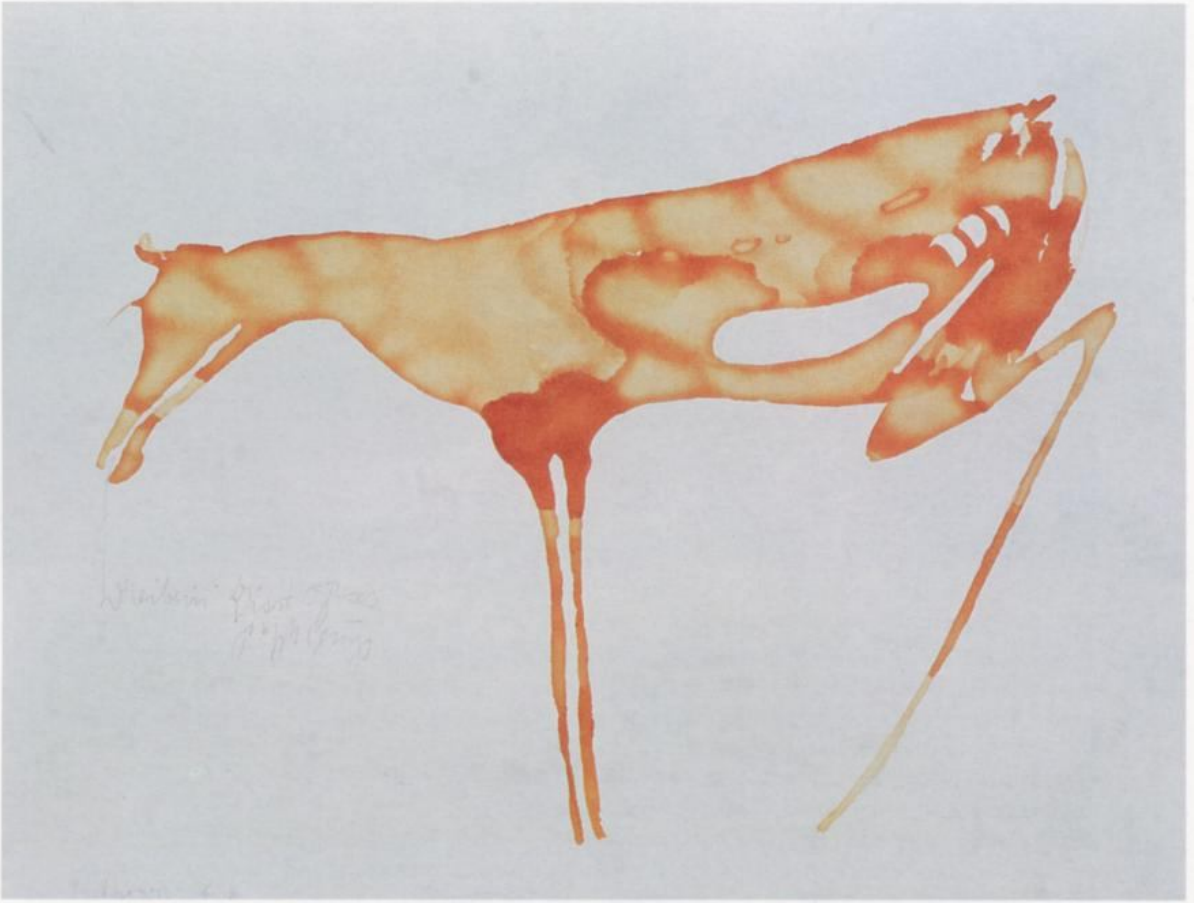
W społeczeństwie Beuys widział siłę do przeprowadzenia zmian, wiodących do upadku kapitalizmu i wypaczonego komunizmu, zniesienia podziałów politycznych i narodowych. Tego rodzaju przemiany nosiły 25 lat temu znamię procesu rewolucyjnego, dlatego Beuys ułożył slogan polityczny i nazwał jedną ze swoich akcji „La Rivoluzione siamo noi” - „My jesteśmy Rewolucją”. Idea Beuysa wydawała się utopią do czasu, kiedy kraje Wspólnoty Europejskiej faktycznie zniosły granice między sobą, a chęć przystąpienia do tej Wspólnoty wyraża wiele innych państw i narodów. Przeszły istnieć bariery dzielące Europę na państwa bloku kapitalistycznego i komunistycznego, runął mur berliński. Łatwość podróży i możliwość poznawania świata bez cenzury scala Europę również kulturowo. Wszystko to następuje w drodze przemian ewolucyjnych. Na Documenta 5 w Kassel (1972) w biurze Beuysa, gdzie tłumaczył on swą strategię zmian społecznych i politycznych, stała w szklanym cylindrze czerwona róża - symbol, którego znaczenie Beuys tak wyjaśniał: „Pąk i kwiat są - de facto - transformacją zielonych liści. W relacji do liści i łodygi kwiat jest rewolucją, mimo, że

geworden sind. Es ist nicht nur Objekt selbst wichtig, aber der Gedanke, der in ihm versteckt worden ist. Diese Objekte sind nur ein materialer Beweis für Existenz der Künstlers Ideen. Die Kunst, in dieser Sinne, ist von bildenden Objekten, die nur Ideeträger sind, unabhängig. Die Kunst ist diese Ideen auszudrücken.

Joseph Beuys nannte seine Kunstkonzeption eine Skulpturtheorie. Unter diesem Begriff verstand er ein Proceß von Chaos zur Ordnung überzugehen, was ein Spiegelbild ähnliches Proceß, das in der Gesellschaft evolutionsgemäße auftritt, gewesen sein sollte. Die Erscheinung des kreativen Denken und die daraus folgenden Veränderungen in der Gesellschaftsfunktionierung, nannte Beuys „Sozialskulptur“. Die im Reformationsproceß der Gesellschaft einschließende Kunst ist ein Instrument geworden, der den Objektwert vermindert und gleichzeitig gibt einen neuen Wert - den Wert der menschlichen Äußerung. Beuys' Meinung nach, ist jeder Mensch ein Künstler, und die Kunst bedeutet eine kreative Fähigkeit zu entwickeln, eine Art und Weise für Geistesbefreiung von Schematan, neue Gedanke- und Benehmenswege zu bestimmen und schließlich ist sie ein Instrument, das die sozialen Veränderungen, die den Kapitalismus und den entstellten Kommunismus ins Verderben stürzen, politische und nationale Mauer abtragen.

Solche Veränderungen waren 25 Jahre früher ein Revolutionsproceßkennzeichen, und deswegen ein politisches Schlagwort „La Rivoluzione siamo noi“ von Beuys im Titel seiner Aktion benutzt wurde. Beuys' Ideen scheinnten eine Utopie zu sein, aber nur bis zur Zeit, als die Europäischen Gemeinschaftsländer tatsächlich die Grenze zwischen sich einander

wyrasta w drodze przemiany organicznej i ewolucji”.

Podobnie szybko zrealizowaną ideą Beuysa stała się kwestia ochrony środowiska naturalnego. Jego zainteresowanie naukami przyrodniczymi przejawiało się między innymi w działaniach zmierzających do zmiany stosunku ludzi do otaczającej ich natury. W tej dziedzinie wykorzystywał wszelkie środki, jakie uznał za skuteczne - poprzez akcje (*Akcja na bagnie*, 1971, sadzenie 7000 dębów w ramach Documenta 7, 1982), obiekty (*Zanieczyszczona woda z Renu*, 1981), a nawet założenie Partii Zielonych. Dzisiaj nie budzi niczyjego zdziwienia nauka o środowisku naturalnym i jego ochronie w szkole podstawowej, a w Renie pływają ryby. Nie jest to oczywiście wyłącznie zasługa działań Josepha Beuysa, ale także jego wysiłku, aby zmienić świat, w którym wszyscy żyjemy, na nieco lepszy.

Będąc w swych działaniach niekonsekwentny, często sprzeczny, zwracał uwagę na dwoistość ludzkiej natury i marzył o połączeniu przeciwieństw, pogodzeniu sprzeczności w utopijnej, idealnej przyszłości. Symbolem plastycznym podziałów w świecie i dwoistości w naturze człowieka był podzielony na dwie części krzyż, symbolem jedności w różnorodności i połączenia w jedną całość rzeczy przeciwstawnych - Eurazja, ogromna połącz kraj nieogarnionego, nieujarzmionego, przemierzanego przez ludzi i zwierzęta. Z pogranicza Europy i Azji, obcemu kulturowo i językowo plemieniu Tatarów Krymskich Beuys zawdzięcza życie. To Tatarzy Krymscy odratowali na wpół zamarznętego, zestrzelonego niemieckiego lotnika smarując go tłuszczem i zawijając w filc, materiały energooszczędne, bardzo często używane później przez Beuysa w jego obiektach jako nośniki energii i ciepła. Z drugiej strony, wychowany na pograniczu niemiecko - holenderskim, na styku tradycji celtyckiej i chrześcijańskiej, darzył ciepłymi uczuciami kraje w tradycji celtyckiej najmocniej osadzone - Irlandię i Szkocję. Z celtyckich legend i tradycji narodziło się zainteresowanie artysty i częste wykorzystywanie przez niego jako motywów w sztuce materiałów takich jak miód, miedź, dąb, a także zwierząt jak zając, jeleni czy łabędź.

Przykładem zainteresowania obrzeżami Europy i miarą uczucia dla Irlandii stała się seria rysunków, zatytułowana „The secret block for a secret person in Ireland” - „Sekretny szkicownik dla tajemnej osoby w Irlandii”. Rysunki te powstawały w latach 1936-1972, i dopiero po tym czasie zostały wystawione w Oxfordzie, Edynburgu, Londynie i Dublinie, a następnie przekazane do Ulster Museum w Belfaście.

Ta rozległość przestrzenna zainteresowań obszarami położonymi daleko od centrum Europy wpłynęła na ideę decentralizowania Europy i swobodnego przepływu idei i myśli pomiędzy nowymi centrami kulturalnymi, co ponownie miało zjednoczyć Europę na zasadzie równorzędności, a nie wyższości centrum nad peryferiami.

Był więc Beuys artystą sławnym, ważne muzea kupowały jego dzieła i organizowały wystawy, znaczące galerie chłubiły się goszczeniem go i nadawały rangę jego akcjom, a z drugiej strony nawet najprecyzyjniejsze opisy znaczeń obiektów i akcji nie ułatwiały odbioru prac Beuysa przez publiczność i nie

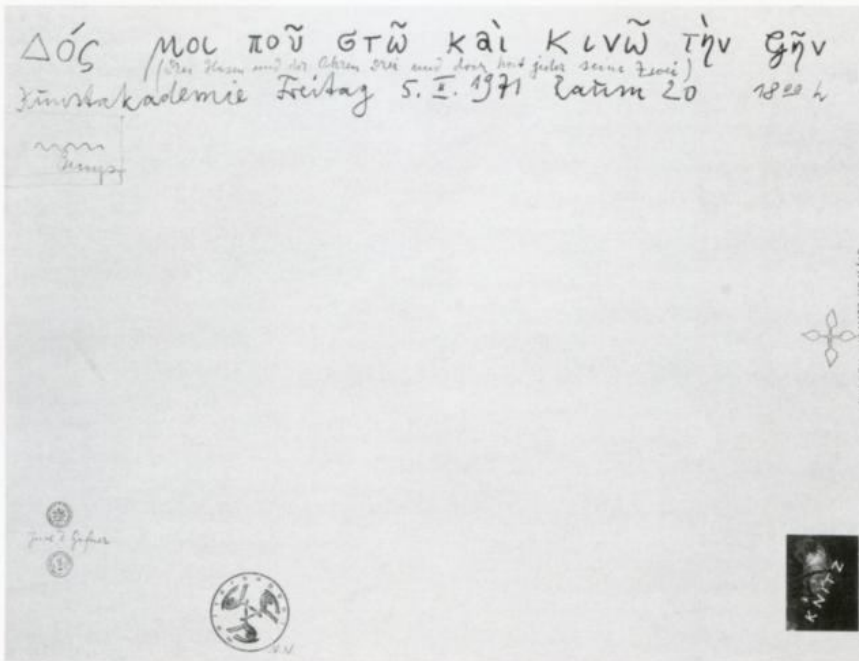

abgebracht haben und viele Staaten auch gegenwärtig haben Absicht dieser Gemeinde zu gehören. Es gibt schon Europa ohne Schrenke, ohne Verteilung in die kommunistischen und kapitalistischen Teile, der Berliner Mauer ist zerstört worden. Die Reisenichtigkeit und die Möglichkeit den Welt ohne Zensur kennenlernen, vereinigt Europa auch kulturell. Alle Veränderungen folgen evolutiongemäß. Während der Ausstellung "Documenta 5" in Kassel (1972) im Beuys' Büro, wo er seine Strategie der sozialen und politischen Veränderungen erklärte, stand eine rote Rose in einem walzförmigen Glasgefäß. Diese Rose war ein Symbol, dessen Bedeutung Beuys so erklärte: "die Knospe und die Blüte sind - de facto - eine Transformation der grünen Blätter. Die Blüte ist im Verhältnis zu den Blättern und dem Stiel eine Revolution, trotzdem sie der Evolution und den organischen Veränderungen gemäß ausschießt".

Die ähnlich schnell realisierte Beuys' Idee ist das Umweltschutzproblem geworden. Eine Interesse an die Naturwissenschaft kam in der auf die Veränderung des Menschenverhältnisses der Natur gerichtete Bestrebungen zum Ausdruck. In diesem Bereich sind alle Mittel von Beuys verwandt worden, welche er für erfolgreich hielt (Aktionen: Aktion im Moor, Aktion 7000 Eichen (Documenta 7, 1982), Objekte: das verschmutzte Rheinwasser, sogar auch Gründung Partei der Grünen. Heutzutage niemand erstaunt ist, daß es Umweltschutzlehre in Grundschule und Fische im Rhein gibt. Es ist selbstverständlich nicht nur Beuys' Ereignis, aber auch sein Bemühen, um Welt auf der Alle leben, ein bißchen besser geworden zu sein.

In seiner Tätigkeit war der Künstler ungrundsetzgetrau, oft widerspruchsvoll, aber bemerkte er immer auf die Dualität der menschlichen Natur, und träumte von der Gegensatzverbindung, widerspruchsversöhnen und ideale Zukunft. Ein Sinnbild der in der Welt und in der menschlichen Natur auftretenden Doppelheit war das in zwei Teilen geteilte Kreuz und das Symbol der Einheit in Vielfältigkeit begriffen und Gegensatzgesamtheit Eurasien - eine riesengroße, unumschloßene, ununterjochene, von Menschen und Tiere durchwanderte Landstrich. Den an den eurasischen Grenzgebiet wohnenden, kulturell und sprachlich fremden Krimtataren verdankte Beuys sein Leben. Diese Leute halten vom Tode einen halberfrorenen, geschoßenen deutschen

Flugzeugführer gerettet, ihm Fett streichend und im Filz umwickelnd (diese energiegebende Materialien wurden später sehr oft von Beuys in seinen Objekten als Energieträger verwendet. Andererseits, hatte der an der deutsch-holländischen Grenze, im Kontakt mit keltischen und christlichen Tradition erzeugten Künstler für Irland und Schottland die warmen Gefühle. Das Künstlers Interesse, das von den keltischen Legenden und Sitten herkam, entschied über oft Verwendung in seiner Kunst solcher Materialien, wie Honig, Kupfer, Eiche, und auch Tiere - Hase, Hirsch, Schwan.

Die Serie der Zeichnungen unter dem Titel "The secret block for a secret Person in Ireland" ist ein Beispiel des Beuys' Interesses

an das europäische Rande und dazu sein Sympatiebeweis für Irland. Die Zeichnungen waren im Jahre 1936-1972 entstanden, aber erst später sind in Oxford, Edynburg, London, Dublin ausgestellt worden und endgültig von Beuys in das Ulster Museum im Belfast übergeben worden.

Der ausgedehnte Raum des Interesses an die Gebiete am Europas Rande, die von Verwaltungen auseinanderlagen, hatte einen großen Einfluß auf die Europas Dezentralisationsidee und Ideen, Gedanken zwischen neuen kulturellen Mittelpunkten durchgezogen zu sein, was Europa nach der Gleichwertigkeit vereinigen haben sollen.

Anna Saciuk - Gašowska

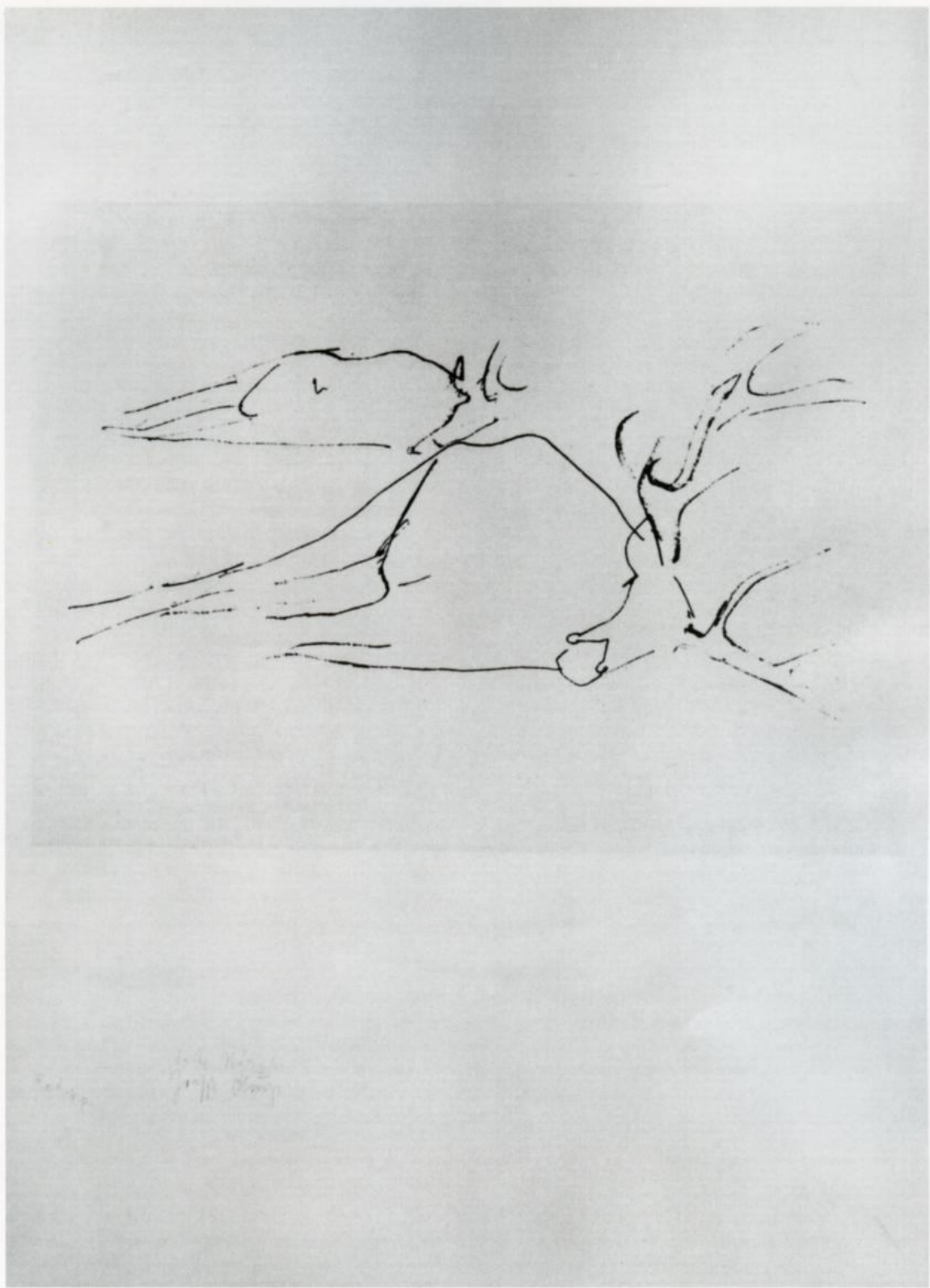
Also war Beuys ein weltbekannte Künstler, seine Werke wurden durch die wichtigeren Museen gekauft. Man hat die Ausstellungen seines Schaffens vorbereitet, die bedeutende Galerie waren stolz darauf, daß sie Beuys gästlich empfangen konnten und seine Aktionen wertvoll schätzten. Andererseits, ist Beuys Kunstwerkeperzeption nicht von dem Publikum sogar durch die präzisionsvolle Objekt- und Aktionenbeschreibung erleichtert worden. Die Einstellung Beuys als Scharlatan gegenüber ist nicht durch eine große Anzahl der Leuten der beiden Erdteile verändert worden.

Das Publikum der großen, retrospektiven Ausstellung im Salomon R. Guggenheim Museum (New York 1979), die von Beuys persönlich für wichtige Zielpräsentation seiner Kunst gehalten worden ist, ging mit Erregung aus den Ausstellungssaalen, verlangte das Eintrittskartezurückbezahlen. Bis heutzutage werden die Besucher der nächsten Ausstellungen des Beuys' Objekten durch die Fragen: wer war Joseph Beuys? Ist seine Schaffen die Kunst? bewegt. Ich glaube, daß jede selbst auf diese Frage eine eigene Antwort geben soll, was mit der Beuys' Idee des intuitiven, kreativen Selbstnachdenken stimmt.

Das Publikum der großen, retrospektiven Ausstellung im Salomon R. Guggenheim Museum (New York 1979), die von Beuys persönlich für wichtige Zielpräsentation seiner Kunst gehalten worden ist, ging mit Erregung aus den Ausstellungssaalen, verlangte das Eintrittskartezurückbezahlen. Bis heutzutage werden die Besucher der nächsten Ausstellungen des Beuys' Objekten durch die Fragen: wer war Joseph Beuys? Ist seine Schaffen die Kunst? bewegt. Ich glaube, daß jede selbst auf diese Frage eine eigene Antwort geben soll, was mit der Beuys' Idee des intuitiven, kreativen Selbstnachdenken stimmt.

Das Publikum der großen, retrospektiven Ausstellung im Salomon R. Guggenheim Museum (New York 1979), die von Beuys persönlich für wichtige Zielpräsentation seiner Kunst gehalten worden ist, ging mit Erregung aus den Ausstellungssaalen, verlangte das Eintrittskartezurückbezahlen. Bis heutzutage werden die Besucher der nächsten Ausstellungen des Beuys' Objekten durch die Fragen: wer war Joseph Beuys? Ist seine Schaffen die Kunst? bewegt. Ich glaube, daß jede selbst auf diese Frage eine eigene Antwort geben soll, was mit der Beuys' Idee des intuitiven, kreativen Selbstnachdenken stimmt.

Marivij jelen / Toter Hirsch, 1980, (proj. ok. / Entwurf um 1957), Kat. 31

Faint handwritten text, possibly a signature or date.

W. von Gheeden Taormina festi.

„Asrah“.

La rivoluzione
siamo Noi
Mancini
p. 10

W. von Gheeden Taormina festi.

Ahmed.

La rivoluzione
siamo Noi
Mancini
p. 10

Sięganie do mitów germańskich, ikonografii chrześcijańskiej, potem grecko-rzymskiej i ludów pierwotnych, połączonej z radykalnymi formami sztuki awangardowej, cechowało rozwój twórczości Josepha Beuysa. Postulaty myślenia utopijnego wyrażające krytykę społeczną świata zachodniego łączyły się z próbą tworzenia prywatnej mitologii, której oddziaływanie jest do dziś w świecie artystycznym powszechne.

Celem Beuysa, jak trafnie określiła Anne Seymour w tekście „The drawings of Joseph Beuys”, było przede wszystkim poszukiwanie sensu wolności, rozumienia opartego nie na materializmie, ale intuicji, mającej zastąpić dominujący naukowy pozytywizm, wywodzący się ze współczesnej nauki.¹

Sztuka, według niemieckiego artysty, z której wywodzi się koncepcja nauki, ma do spełnienia donosić misję, ale konieczna jest jej odnowa, czyli zbudowanie nowej katedry, czemu dał wyraz w rozmowie redakcyjnej, w której uczestniczyli: Anselm Kiefer, Enzo Cucchi, Jannis Kounellis, opublikowanej w magazynie „Flash Art” w 1986 r.² W tym kierunku rozwijały się wszelkie poszukiwania Beuysa dotyczące nowej formuły, adekwatnej do zmieniającej się rzeczywistości.

Z biegiem lat artysta zmieniał swe poglądy społeczno-polityczne, co można określić jako niekonsekwencję, albo zmianę opcji postrzegania politycznego.³ Ważny był dla niego postulat „bezpośredniej demokracji”, służący i ułatwiający komunikację międzyludzką. Dyskutował, opierając się ciągle na poglądach lewicowych, z kapitalistycznym liberalizmem, filozofią materialistyczną komunizmu i trockizmem, czemu dał wyraz w tekście „I am searching for field character”.⁴ Postulował w nim priorytet w sprawie „samoświadomości” („consciousness”), która powinna dominować nad „byciem” („being”), a „energia” nad „materią”.

Charakter jego sztuki jest szkicowy, celowo pozbawiony znamion akademickiego aryzmu, ponieważ w nowy sposób starał się określić to, co pierwotne i p l y n n e. Funkcja antropologiczna miała służyć do określenia znaczenia energetycznego obiektu. W przeciwieństwie do ready-mades Marcela Duchampa postulował myślenie wyostrzone, zintensyfikowane - jak u zająca, a znaczenie Duchampa w historii sztuki uważał za przeceniane, czemu dał wyraz w jednej ze swych głośnych akcji z 1964 r.

Należy zaznaczyć, że Beuys nie pragnął powrócić do świata magii i mitu, ponieważ zdawał sobie sprawę z anachroniczności takiego postulatu. Ale chciał pokazać adekwatność pewnych idei w czasach wzrostu heroizmu, z czego zdawali sobie sprawę uczestnicy dyskusji zamieszczonej we „Flash Art”, poświęconej kulturowej tragedii Europy. Beuys w metaforyczny sposób określił, że forma katedry kolońskiej jest zła, oraz wyraził opinię na temat potrzeby zbudowania nowej, wyrażającej nową europejską świadomość.⁵ Odnosił to do sytuacji całej sztuki euro-amerykańskiej z końca XX-tego wieku, z czym zgodzili się jego rozmówcy. Następnie poruszył problem jedności Europy i wolności zamieszkujących w niej narodów, co jest zgodne z logiką jego koncepcji społecznej. Mówiono o problemie współczesnych nomadów, ale nie w kontekście postmodernizmu, tylko narodu Basków. Są oni, według Beuysa, właśnie nomadami nie mogącymi rozwijać swej literatury, podobnie jak ludność w Irlandii Północnej. Powinni oni otrzymać pełną auto-

Das mit extremen Formen der Kunstavangarde verbundene Zurückgreifen auf germanische Mythen, christliche, später griechisch-römische Ikonographie und Ikonographie der Naturvölker war für die Entwicklung des Joseph Beuys' Schaffen charakteristisch. Die Annahme des Utopienachdenken, die eine Sozialkritik der westlichen Welt ausdrückte, wurden mit einer Probe der privaten Mythologiebildung, die einen großen Einfluß auch gegenwärtig in der Kunstwelt hat, verbunden.

Das Beuys' Ziel war vor allem, wie Anne Seymour richtig im Text „The drawings of Joseph Beuys” bemerkte, den Sinn der Freiheit, des Verstehens, das auf keinen Materialismus, sondern auf das Gefühl gegründet wird, und den herrschenden, von gegenwärtigen Wissenschaft herleitenden Positivismus ersetzen sollte, zu forschen.¹ Die Kunst, nach diesem deutschen Künstler, von der Wissenschaftskonzeption herleitet wird, hat eine wichtige Aufgabe zu erfüllen - aber es gibt eine Notwendigkeit, um sie zu erneuern, anders gesagt, einen neuen Dom zu bauen, so äußerte sich Beuys während des Redaktionsgespräch mit Anselm Kiefer, Enzo Cucchi, Janus Kounellis, das im Jahre 1986 in Flash Art veröffentlicht wurde.² In dieser Richtung wurden alle Beuys' Forschungen, die der neuen, verändernden Wirklichkeit entsprechenden Formel betraf, entwickelt.

Mit den Jahren wurden die Beuys' sozial-politischen Anschauungen von dem Künstler verwandelt, was man entweder als die Grundsatzlosigkeit, oder den Stellungswechsel in der Politikperzeption bestimmen kann.³ Es war das Postulat der direkten Demokratie, die zu den zwischenmenschlichen Mitteilungen diene, und sie erleichterte, für ihn wichtig. Auf den linksgerichteten Anschauungen gründend, diskutierte Beuys mit kapitalistischen Liberalismus, materialien Philosophie des Kommunismus und Trozkismus, was er im Text „I am searching for field character” zum Ausdruck brachte.⁴ Er verlangte das Vorrecht für das Selbstbewußtsein („consciousness”), das das Dasein („being”), ähnlich wie die Energie die Materie beherrschen sollte.

Die Eigenart seiner Kunst war skizzenhaft, zweckmäßig, frei von der akademischen Vollendung, weil er auf neue Art und Weise alles, was flüßig und ursprünglich war, zu bezeichnen, strebte. Die anthropologische Funktion sollte dem Bestimmen der energetischen Objektenbedeutung dienen. Im Gegensatz zu Marcel Duchamps ready - mades postulierte er das geschleiffene, intensivierte Denken - wie bei den Hasen. Er meinte, daß Duchamps Bedeutung in der Kunstgeschichte überschätzt wurde, was er in einer von seinen berühmten Aktionen (1964) zum Ausdruck brachte.

Es ist zu bemerken, Beuys nicht in die Magie- und Mythoswelt zurückkehren wollte, weil er sich über das Anachronismus solcher Annahme im klaren war. Aber wollte er eine Ideenübereinstimmung in der heldenmutlosen Zeit zeigen, was für die Teilnehmer an der in „Flash Art” veröffentlichten Diskussion, die der Europas kulturellen Tragedie gewidmet wurde, klar waren. Beuys erklärte, im übertragenen Sinne, die Gestalt des Kölner Doms ist schlecht. Seiner Meinung nach, gibt es ein Bedürfnis einen neuen Dom zu bauen, durch den das neue europäische Bewußtsein ausgedrückt sein wird.⁵ Das saß in

nomie. Poruszono również kwestię terroryzmu. Według Beuysa nie prowadzi on do rozwiązania drażliwych kwestii, ale przeciwnie, wzmacnia konserwatywny system społeczny. Dążenia niepodległościowe tych i innych nacji (Sycylijszczyków, Korsykańczyków, Irlandczyków, Sardynczyków i innych) uważa za pozytywne, ponieważ ich rozwój kulturowy może służyć budowie katedry. „Idea katedry - mówił Beuys - oznacza różne rozumienie kultury, sprawiedliwości, ducha, ekonomii etc. Kapitalizm jest zadowolony, że posiada terroryzm.”⁶

Beuys pragnął opisać siły (energje) panujące w świecie. Zdawał sobie sprawę z ich zmienności. Inne są dziś, inne jutro. Z dyskusji wynika, że nie potrafił porozumieć się ze swymi dyskutantami co do wyglądu i materiału z jakiego ma być zbudowana katedra. Beuys był przekonany o nieublaganej zmianie paradygmatu i dalszej kontroli ekonomicznego systemu nad kulturą, który jednak bankrutuje. W ten paradoksalny sposób pojawiła się szansa stworzenia nowej, autentycznej kultury.

Czasy dzisiejsze przesiąknięte są, według słów niemieckiego artysty, z b r o d n i ą „we wszystkich strefach organizmu społecznego”. „Tak że wszystkie te subtelne drogi duszy ludzkiej - mówił Beuys w wywiadzie udzielonym Eddemu Devolderowi - interesują mnie najbardziej, ponieważ cała ta sprawa jest czymś w rodzaju poszukiwania ducha, niewidzialnych mocy ukrytych w naturze ludzkiej. Zatem nawet wymiar religijny jest wiele bardziej interesujący, jeśli chodzi o stworzenie owego alternatywnego projektu przyszłości.”⁷

Kim jawi się dziś Beuys? Trudno jednoznacznie odpowiedzieć na to pytanie. Na razie pozostanie ono w moim tekście bez odpowiedzi. Potrzeba dokładnej analizy i interpretacji antropologicznej jego wszystkich działań - akcji, obiektów, rysunków. Wtedy okaże się, czy wizja stworzona przez niemieckiego artystę jest ważna i inspirująca dla przyszłych pokoleń. Dziś aktualne są jego poglądy teoretyczne dotyczące niesprawiedliwości społecznej, poszukiwanie jedności Europy, również politycznej, w symbolicznym znaku krzyża, sięganie do niewyczerpanych pod względem duchowych przekazów dawnej sztuki i kultury. Także wiele jego cykli rysunkowych i graficznych, wykonanych w tradycyjnych technikach akwaforty i akwatinty, weszło już do annałów historii sztuki XX-tego wieku.

O autentyczności jego poglądów zaświadcza trzymanie się przez dziesięciolecia kanonów prywatnej mitologii.⁸ Przypominał i na nowo uprawomocnił znaczenia symboliczne postaci zwierząt, które podobnie jak postać: mężczyzny (statyka, siła), kobiety np. Ifigenia (związana z wodą, okultyzmem, fluidami i zmiennością) utożsamiał z samym sobą. Inne motywy przez niego stosowane też były ważne: androgyne, zarodka („Foetus”), magnetycznej siły energii przenikającej wszechświat.

Zwrócił uwagę i przypomniał zapomnianą rolę Celtów, których kultura rozwijała się na ogromnych przestrzeniach stepów Eurazji Cenił Albrechta Dürera i Leonarda da Vinci. Inspirująco wpływała na niego atmosfera duchowa Włoch. W 1972 r. wykonał w Neapolu akcję pt. „Vitex Agnus Castus”, w której wyrzyszał krzew z rejonu Morza Śródziemnego o znaczeniu, jak wierzył, oczyszczającym z popędu seksualnego i kuszenia ciała. W ten sposób przypomniał, że starożytni Rzymianie używali go w świątyniach Westy, a w czasach starożytnego chrześcijaństwa był symbolem Parsifala - jednego z rycerzy legendarnego celtyckiego króla Artura. Starał się tworzyć wielką syntezę aktualnej dla niego myśli filozoficzno-artystycznej Europy.

Beziehung zur Situation der ganzen euro-amerikanischen Kunst Ende des 20. Jahrhunderts; alle Angeredeten waren damit einverstanden. Weiter wurde ein Problem der europäischen Einheit und Freiheit der dortwohnenden Völker von ihm zur Sprache gebracht, was mit der Logik seiner sozialen Konzeption verbunden wurde. Das Problem der gegenwärtigen Nomaden wurde im Zusammenhang mit keiner Postmoderne, sondern nur mit der baskischen Nation. Nach Beuys sind sie genau die Nomaden, die, ähnlich den Nordirlandseinwohnern, keine Literatur entwickeln können. Sie sollten eine Selbstverwaltung bekommen. Eine Frage nach Terrorismus wurde auch aufgeworfen. Beuys' Meinung nach, führt er zur keinen Problemlösung, und gegensätzlich, läßt den konservativen Sozialsystem befestigen. Zu der Unabhängigkeitsbemühungen dieser und auch der anderen Nationen (Korsen, Sizilien, Sardinien, Iren u.a.) hatte er ein positives Verhältnis, weil ihre kulturelle Entwicklung zu dem Domsbau dienen kann. „Die Doms-idee - sprach Beuys - bedeutet das verschiedene Kultur-, Geist-, Ökonomie-, und Gerechtigkeitsverständnis u.s.w. Der Kapitalismus soll zufrieden sein, daß es Terrorismus gibt”⁶.

Beuys strebte um die Energiekräfte, die in der Welt herrschen, zu beschreiben. Ihre Variabilität war im Beuys' Bewußtsein bekannt. Heute gibt es andere Kräfte und morgen noch andere. Aus dieser Diskussion ist zu schließen, daß er nicht mit Diskussionsredner übereinstimmen konnte, wie dieser Dom ausgesehen und welche Baumaterialien benutzt werden sollen. Beuys war damit überzeugt, daß das Paradigma immer wieder verändert und die Kultur durch das ökonomische System, das doch Bankrott macht, kontrolliert wird. Auf diese widersinnige Art und Weise kam eine Möglichkeit zum Vorschein, eine neue originale Kultur zu schaffen.

Die heutigen Zeiten sind, nach den Worten des deutschen Künstlers, von der Freveltat in allen Bereichen des sozialen Organismus durchgedrungen. „So, daß alle spitzfindige Wege des menschlichen Geistes, - sprach Beuys während des Gespräches mit Eddy Devolder - für mich höchst interessant sind, weil diese ganze Sache etwas ähnliches dem Suchen des Geistes, den unsichtbaren, in menschlicher Natur versteckten Kräfte ist. Also, die religiöse Dimension ist selbst höchst interessant, besonders wenn es um das Schaffen dieses alternativen Zukunftentwurfes geht”⁷.

Was scheint Beuys heute zu sein? Es ist schwer eindeutig auf diese Frage zu antworten. Fürs erste bleibt diese Frage in meinem Text ohne Antwort. Es gibt ein Bedürfnis der deutlichen Analyse und der anthropologischen Interpretation durch seine ganze Tätigkeit - alle Aktionen, Objekten, Zeichnungen. Damals erweist es sich, ob das von dem deutschen Künstler geschaffene Weltbild für die Nachwelt wichtig und anregungsvoll ist. Heutzutage sind seine theoretischen, sozialen Ungerechtigkeit betreffenden Anschauungen, das Nachsuchen der europäischen Einheit - auch in politischen Sinne - im symbolischen Kreuzzeichen, das Zurückgreifen auf die alten, wegen der geistlichen Tradition unversiegbaren Kunst und Kultur, aktuell. Auch viele von seinen Zeichnungs- und Graphikserien, die mit den traditionellen graphischen Techniken, solche wie z. B.: Radierung und Aquatinte, vollendet sind, gehören den Annalen der Kunstgeschichte des 20. Jahrhunderts.

Die Authentie seinen Meinungen ist durch das Festhalten an die Grundsätze der privaten Mythologie jahrzehntelang bestätigt⁸. Er erneuerte und machte wieder neu rechtskräftig

Schwan
AP 06 1980 1980

W końcu przewyciężył obsesję śmierci, z którą związana była na początku jego twórczość. Beuys nie używał zasadniczo szamańskich technik odnośnie problematyki śmierci (np. komunikowanie się z bogami i umarłymi), jak to miało miejsce w prymitywnych kulturach, ale poprzez szamanizm pragnął pokazać fatalny charakter czasów, w których żyjemy, ale który można przewyciężyć.⁹

Krzysztof Jurecki

Przypisy:

- *1. A. Seymour, The drawings of Joseph Beuys, W: Joseph Beuys. Drawings, s. 26, City Art Gallery, Leeds - Kette's Yard Gallery, Cambridge - Victoria and Albert Museum, London 1980 (kat. wyst.).
- *2. The Cultural-Historical Tragedy of the European Continent, rozmowa A. Kiefera, J. Beuysa, E. Cucchi, J. Kounnelisa, prowadzona przez Jeana Christophe'a Ammanna, "Flash Art", 1986 May/June, ss.36-39, W: Art in Theory 1900-1990. An Anthology of Changing Ideas, ed. Ch. Harrison i Paul Wood, Cambridge, Mass., 1992, ss.1032-1034.
- *3. Zob. K. Jurecki, Joseph Beuys - szaman czy nauczyciel?, W: Documenta Kassel. Joseph Beuys - szaman czy nauczyciel?, Muzeum Okręgowe, Toruń, V-VI 1996 (kat. wyst.).
- *4. J. Beuys, I am searching for field character, tl. C. Tisdall, W: Art into Society, Society into Art, London 1974, ICA (kat. wyst.), s. 48.
- *5. Używał terminu „rzeźba”, którego nie należy rozumieć dosłownie, ale jako charakter dzieła sztuki, ponieważ służył on do manifestowania ogólnej koncepcji sztuki stworzonej wg Beuysa.
- *6. J. Beuys [wypowiedź], The Cultural-Historical Tragedy of the European Continent, op. cit., s. 1034.
- *7. J. Beuys. Rzeźba społeczna. Rzeźba niewidzialna. Społeczeństwo alternatywne. Wolny Uniwersytet Międzynarodowy, wywiad przeprowadzony przez Eddy Devoldera, cyt. za: Joseph Beuys, Teksty. Komentarze. Wywiady, wybór, opr. i wstęp J. Jedliński, Warszawa 1990, s. 71.
- *8. Por. A. Seymour, The drawings of Joseph Beuys, op. cit.
- *9. H. Bastian i J. Simmen, Interview with Joseph Beuys, W: Drawings, National Galerie, Berlin 1979-80, s. 94 (kat. wyst.).

die symbolischen Bedeutungen der Tieren, die er mit sich selbst ähnlich der Gestalt: dem Mann (Ruhigkeit, Kraft), der Frau, z. B.: Iphigenie (mit Wasser, Okultismus Fluiden und eränderungen verbunden) identifizierte. Die Anderen, von ihm verwendeten Motive, solche wie: Androgynie, Kaimzelle "Foetus", die magnetische Kraftenergie, die das Weltall erfüllt, sind auch wichtig.

Er bemerkte und erinnerte an eine vergessene Bedeutung der Kelten, deren Kultur auf dem großen Eurasiens Steppegebiet entwickelt worden ist. Er schätzte Albrecht Dürer und Leonardo da Vinci. Die geistliche Italiens Atmosphäre übte auf ihn einen großen anregungsvollen Einfluß aus. 1972 wurde von ihm eine Aktion unter dem Titel "Vitex Agnus Castus" durchgeführt, in der ein Strauch aus Mittelmeersgebiet benutzt worden ist. Dieser Strauch hat eine Bedeutung vom Geschlechtstrieb und Leibversuchung zu entsöhnen, wie Beuys auch geglaubt hat. Auf diese Art und Weise erinnerte Beuys daran, daß dieser Strauch von den alten Römer im Tempel Westen verwendet worden war und im Frühchristentum war er ein Symbol Persiphals - einen von Rittern des legendären keltischen Königs Arthur gewesen. Beuys strebte um eine große Synthese der philosophisch-künstlerischen, für ihm aktuellen Gedanke Europa zu schaffen.

Schließlich bezwang Beuys die Todbesessenheit, mit der seine künstlerische Tätigkeit besonders am Anfang verbunden worden ist. Beuys benutzte grundsätzlich keine Schameneckentechnik, wenn es sich um Todproblematik handelt, (eine Mitteilung mit Gotten und Gestorbenen), wie fand es in den ursprünglichen Kulturen statt. Durch den Schamanismus wollte Beuys den peinlichen Charakter der Zeiten, in der wir alle leben, darstellen. Es ist aber möglich ihn zu überwinden⁹.

Krzysztof Jurecki

JOSEPH BEUYS THE SCOTTISH SYMPHONY CELTIC KINLOCH RANNOCH

Performed at the 1970 Edinburgh International Festival exhibition
"Strategy for Arts" at Edinburgh College of Art. The exhibition was
organized by The Richard Demarco Gallery, Edinburgh and the
Kunsthalle, Düsseldorf, in association with Edinburgh Festival Society

Anmerkungen:

- *1. A.Seymour, The drawings of Joseph Beuys, in: Joseph Beuys. Drawings, City Art Gallery, Leeds - Kette's Yard Gallery, Cambridge - Victoria and Albert Museum, London 1980, S. 26 (Ausstellungskatalog)
- *2. The Cultural-Historical Tragedy of the European Continent, "Flash Art", 1986 Mai/Juni, S.36-39, das Gespräch von Jean Christoph Ammann mit A.Kiefer, J.Beuys, E.Cucchi, J.Kounellis, in: Art in Theory 1900-1990. An Anthology of Changing Ideas, ed. Ch.Harrison i Paul Wood, Cambridge, Mass., 1992, S.1032-1034.
- *3. Sehe: K. Jurecki, Joseph Beuys - szaman czy nauczyciel?, in: Documenta Kassel. Joseph Beuys - szaman czy nauczyciel?, Muzeum Okręgowe, Toruń, V-VI 1996 (Ausstellungskatalog).
- *4. J.Beuys, I am searching for field character, übersetzt von. C.Tisdall, in: Art into Society, Society into Art, London 1974, ICA (Ausstellungskatalog), S. 48.
- *5. Den von Beuys verwendete Begriff "Skulptur", soll man nicht "wortlich" verstehen, sondern als Kunstwerkecharakter, weil er zur Manifestation der von Beuys geschaffenen, allgemeinen Kunstkonzeption diene.
- *6. J.Beuys [eine Äußerung], The Cultural-Historical Tragedy of the European Continent, op. cit., S. 1034.
- *7. Beuys, Rzeźba społeczna. Rzeźba niewidzialna. Społeczeństwo alternatywne. Wolny Uniwersytet Międzynarodowy, ein Gespräch von Eddy Devolder durchgeführt, zit. aus: Joseph Beuys. Teksty. Komentarze.Wywiady, wybór, opr. i wstęp J.Jedliński, Warszawa 1990, S. 71.
- *8. Sehe : A. Seymour, The drawings of Joseph Beuys, op. cit.
- *9. H.Bastian, J.Simmen, Interview with Joseph Beuys, in: Drawings, National Galerie, Berlin 1979-80, S.94 (Ausstellungskatalog).

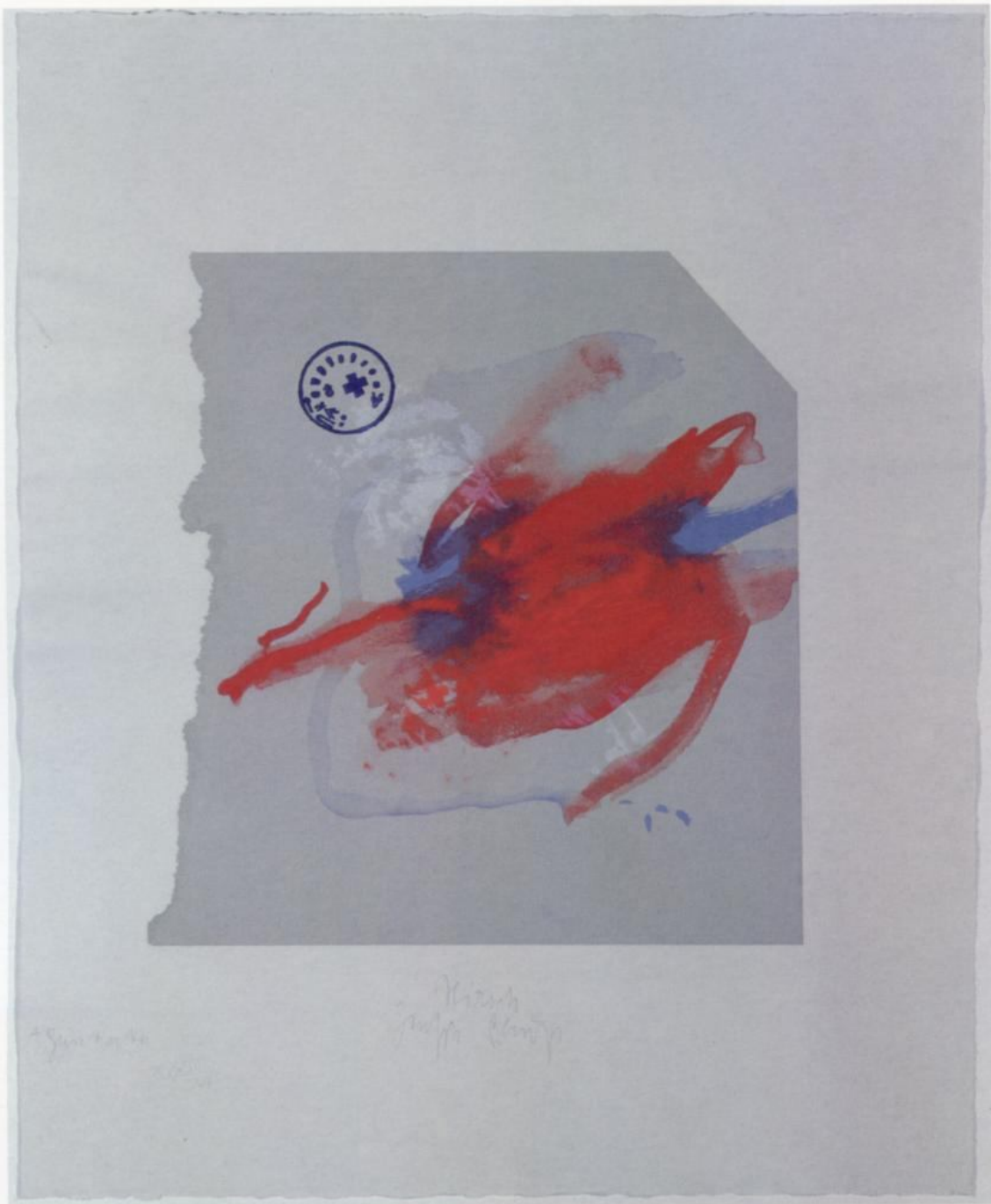

: Transsibirische Bahn Josef Bruck 2. / 1971

Kolej Transsiberyjska / Transsibirische Bahn, 1971, (proj. ok. / Entwurf um 1961), (poza kat. / außer Kat.)

Apel ten jest skierowany do wszystkich ludzi europejskiego kręgu kultury i cywilizacji. Przełom ku nowej przyszłości dokona się wówczas, gdy w obszarze Europy pojawi się ruch, który poprzez swoją siłę odnowy znieśnie bariery pomiędzy Wschodem i zachodem i zasypie przepaści pomiędzy Północą i Południem. Zaczątkiem jego mogłoby być - powiedzmy - postanowienie mieszkańców Europy Środkowej, by działać w kierunku wyznaczonym niniejszym Apelem. Gdybyśmy my, obecnie w Europie Środkowej w ramach naszych państw i społeczeństw zaczęli kroczyć drogą odpowiadającą wymogom czasu, drogą współpracy i współdziałania - fakt ten musiałby promieniować wyraziście na każde miejsce w świecie.

Zanim postawi się pytanie: CO MY JESTEŚMY W STANIE UCZYNIĆ? Należy zastanowić się nad pytaniem: JAK POWINNIŚMY MYŚLEĆ?, aby frazeologia z jaką traktowane są najwyższe ideały ludzkości, głoszone dziś przez wszystkie programy partyjne, nie rozprzestrzeniła się dalej kontrastując ostro z praktyką życiową naszej rzeczywistości gospodarczej, politycznej i kulturalnej.

Ostrzega się przed przesadką bezmyślną. Zaczynamy od SAMOZASTANOWIENIA SIĘ. Pytajmy o przyczyny, które skłaniają nas do odwrócenia się od tego, co było dotychczas. Poszukujmy idei, które ukazują nam kierunek zwrotu.

Poddajmy rewizji pojęcia, według których ułożyliśmy stosunki i na Wschodzie i na Zachodzie. Zastanawiamy się, czy pojęcia te sprzyjają naszemu układowi społecznemu i jego zmiennym relacjom wobec układów naturalnych; czy pojęcia te doprowadziły do zdrowej egzystencji czy też wywołały schorzenia ludzkości, zadały jej rany, sprowadziły na nią klęski i współcześnie pod znakiem zapytania postawiły wręcz jej przetrwanie. Poprzez staranną obserwację naszych własnych potrzeb zastanówmy się, czy pryncypia zachodniego kapitalizmu i wschodniego komunizmu są otwarte na przyjęcie tego, co - wynikając z tendencji rozwojowej czasów najnowszych - coraz wyraźniej jawi się jako centralny impuls duchowych wartości ludzkości i wyraża jako wola ku konkretnej samoopowiedzialności: oznacza to zaś, że człowiek nie powinien dłużej pozostawać w stosunku zależności od rozkazu, poddaństwa, władzy i przywileju.

Przez parę lat cierpliwie zadawałem sobie to pytanie i bez pomocy wielu ludzi, których spotkałem w toku tych poszukiwań i doświadczeń, nie zdobyłbym się zapewne na odpowiedzi, które chciałbym przekazać w tym Apelu. Dlatego odpowiedzi te nie są li tylko wyrazem „moich opinii”, ale wyrażają również stanowisko wielu innych ludzi.

Jednak - by z miejsca doprowadzić do zwrotu - jest nas obecnie jeszcze za mało. Liczba wiedzących, rozumiejących musi się zwiększyć. Jeżeli to, co zostało niniejszym zainicjowane uda się skondensować również w sensie polityczno-organizatorskim i doprowadzić w końcu do SKONCENTROWANEJ AKCJI POZAPARLAMENTARNO-PARLAMENTARNEJ, wówczas Apel ten osiągnął swój cel. Chodzi zatem o REWOLUCJĘ WOLNĄ OD GWAŁTU, o alternatywę nastawioną na otwartą przyszłość.

Symptomy kryzysu

Problemy, które skłaniają do odwrotu od tego, co jest można uznać za powszechnie znane. Wydaje się więc, iż wystarczy w skrócie przedstawić najbardziej istotne składniki problematyki ogólnej.

Zagrożenie militarne

Istnieje niebezpieczeństwo atomowego zniszczenia świata, nawet niezależnie od agresywnych zamiarów supermocarstw. Technologia wojny jak i rodzaj doprowadzonych do absurdu arsenałów broni nie pozwala na jakkolwiek pewną kontrolę tego całego nieprzenikalnego systemu. Pomimo nagromadzenia potencjału militarnego wystarczającego do stukrotnego zniszczenia planety Ziemia, za kulisami tzw. rozmów rozbrojeniowych z roku na rok zaostrza się nieubłagany wyścig zbrojeń.

Skutkiem tego zbiorowego obłądzenia jest olbrzymie zużycie energii i surowców oraz gigantyczne marnotrawienie kreatywnych zdolności milionów ludzi.

Kryzys ekologiczny

Nasz stosunek do natury charakteryzuje się tym, iż uległ całkowitemu zakłóceniu. Całkowite zniszczenie grozi temu naturalnemu fundamentowi, na którym stoimy. Jesteśmy na najlepszej drodze do zniszczenia tej bazy praktykując taki system gospodarczy, który polega na niepomowanym płądowaniu środowiska naturalnego. Trzeba jasno stwierdzić, że system prywatnej gospodarki kapitalistycznej na Zachodzie w zasadzie nie różni się pod tym względem od systemu kapitalizmu państwowego na Wschodzie. Dewastacja następuje w skali światowej.

Jednokierunkowa trasa nowoczesnej cywilizacji industrialnej przebiega pomiędzy kopalnią i wysypiskiem odpadów. Ofiarą jej ekspansywnego wzrostu padają coraz liczniejsze drogi życiowe i arterie systemu ekologicznego.

Dieser Aufruf richtet sich an alle Menschen des europäischen Kultur- und Zivilisationskreises. Der Durchbruch in eine neue soziale Zukunft kann schon gelingen, wenn in den europäischen Zonen eine Bewegung entsteht, die durch ihre Erneuerungskraft die Mauern abträgt zwischen Ost und West und die Kluften zuschüttet zwischen Nord und Süd. Der Anfang wäre gemacht, wenn - sagen wir - die Mitteleuropäer sich entschließen würden, in der Gedankenrichtung dieses Aufrufes zu handeln. Wenn wir heute in Mitteleuropa anfangen, einen den Zeitforderungen gemäßen Weg des Zusammenlebens und Zusammenarbeitens in unseren Staaten und Gesellschaften einzuschlagen, hätte dies eine starke Ausstrahlung auf jeden anderen Ort der Welt.

Vor der Frage: WAS KÖNNEN WIR TUN? muß der Frage nachgegangen werden: WIE MÜSSEN WIR DENKEN? damit der phrasenhafte Umgang mit den höchsten Idealen der Menschheit, die alle Parteiprogramme heute verkünden, nicht weiterhin als Ausdruck des krassen Gegensatzes zur Lebenspraxis unser wirtschaftlichen, politischen und kulturellen Wirklichkeit sich fortpflanzt.

Vor kopflösen Umsteigen wird gewarnt. Beginnen wir mit der SELBSTBESINNUNG. Fragen wir nach den Gründen, die uns von der Abkehr vom Bisherigen Anlaß geben. Suchen wir nach den Ideen, die uns die Richtung der Umkehr weisen.

Überprüfen wir die Begriffe, nach denen wir die verhältnisse im Osten und im Westen eingerichtet haben. Bessinnen wir, ob diese Begriffe unseren sozialen Organismus und seine Wechselbeziehungen zu den Naturordnungen gefördert, zur Erscheinung eines gesunden Daseins geführt oder die Menschheit krank gemacht, ihr Wunden geschlagen, Unheil über sie gebracht haben und heute gar ihr Überleben in Frage stellen.

Gehen wir durch sorgfältiges Beobachten unserer eigenen Bedürfnisse der Überlegung nach, ob die Prinzipien des westlichen Kapitalismus offen sind, aufzunehmen, was aus dem Entwicklungsstrom der neueren Zeit als der zentrale Impuls im Seelischen der Menschheit sich immer deutlicher regt und als Wille zur konkreten Selbstverantwortung sich ausdrückt; und das meint: als Mensch nicht mehr eingespannt

zu sein in ein Verhältnis von Befehl und Unterwerfung, Macht und Privileg.

Ich habe diese Frage manche Jahre hindurch mit Geduld verfolgt. Ohne die Hilfe vieler anderer Menschen, denen ich in diesem Forschen und Erfahren begegnet bin, wäre ich wohl nicht zu den Antworten gekommen, die ich in diesem Aufruf mitteilen möchte. Darum sind diese Antworten nicht nur "meine Meinung" sondern das, was zahlreiche andere auch erkannt haben.

Um auf Antrieb die Umkehr herbeizuführen, sind es jetzt noch zu wenige. Die Zahl der Einsichtigen muß vergrößert werden. Wenn es gelingt, das hiermit Angeregte auch politisch-organisatorisch zu verdichten und schließlich in einer KONZERTIERTEN AUSSERPARLAMENTARISCH-PARLAMENTARISCHEN AKTION zum Einsatz zu bringen, hat der Anruf sein Ziel erreicht. Es geht also um eine GEWALTFREIE REVOLUTION, eine auf Zukunftsoffenheit angelegte Alternative.

Die Symptome der Krise

Die Probleme, die uns zur Abkehr vom Bestehenden allen Anlaß geben, können als bekannt vorausgesetzt werden. Es mag genügen, in einer stichwortartigen Zusammenfassung die schwerwiegendsten Faktoren der Gesamtproblematik vor Augen zu rücken.

Die militärische Bedrohung

Auch ohne aggressive Absichten der Supermächte besteht die Gefahr der atomaren Weltvernichtung. Die Kriegstechnologie und die Art der ins Absurde gesteigerten Waffenarsenale läßt eine sichere Kontrolle des unüberschaubar gewordenen Gesamtapparates nicht mehr zu. Trotz des angehäuften Potentials zur hundertfachen Zerstörung der Erde verschärft sich hinter den Kulissen sogenannter Abrüstungsverhandlungen das erbitterte Rüstungswettrennen von Jahr zu Jahr. Folge dieses kollektiven Wahnsinns ist ein riesenhafter Verschleiß von Energie und Rohstoffen und eine gigantische Vergeudung der kreativen Fähigkeiten von Millionen von Menschen.

Die ökologische Krise

Unser Verhältnis zur Natur ist dadurch gekennzeichnet, daß es ein durch und durch gestörtes geworden ist. Es droht die restlose Zerstörung der Naturgrundlage, auf der wir stehen. Wir sind auf dem besten Wege, diese Basis zu vernichten, in dem wir ein Wirtschaftssystem praktizieren, das auf hemmungsloser Ausplünderung dieser Naturgrundlage beruht. Ganz klar muß ausgesprochen werden, daß das privatkapitalisti-

Kryzys gospodarczy

Kryzys ten wyraża się wielością symptomów, które znajdują swe odzwierciedlenie na szpaltach gazet i w serwisach wiadomości. Strajk i lokaut - w skali światowej to miliony bezrobotnych, którzy nie mogą wykorzystać swych umiejętności z pożytkiem dla społeczeństwa. Ale - aby nie naruszyć „praw rynku”, które traktuje się jak świętą krowę, której nie wolno zabić, niszczy się bez zmużenia oka gigantyczne ilości najcenniejszych artykułów żywnościowych pozyskanych w wyniku subwencjonowania nadprodukcji, podczas gdy w innych regionach świata z głodu umierają codziennie tysiące ludzi.

Nie chodzi tu wcale o to, by produkcja służyła zapotrzebowaniu konsumentów lecz o umiejętność maskowanie marnotrawienia tych dóbr. W wyniku takiego systemu gospodarczego ludzkość coraz bardziej konsekwentnie pada łupem kliki wielkich multinationów, które zasiadają do wspólnego stołu wraz z czołowymi przedstawicielami komunistycznych monopolii państwowych - rozstrzygają o losach nas wszystkich.

Rezygnujemy z dalszej charakterystyki wszystkiego tego, co przedstawia się nam nieustannie jako „kryzys monetarny”, „kryzys demokracji”, „kryzys wychowawczy”, „kryzys energetyczny”, czy też jako „kryzys legitymizmu państwowego”, itd., itd., a na zakończenie zwrócić jeszcze uwagę - pokrótce - na

Kryzys świadomości i sensu

Większość ludzi wydana na pastwę otaczających ich układów - czuje się bezradna. Prowadzi to również do zniszczenia ich życia wewnętrznego. W obliczu procesów destrukcyjnych, którym zostają poddani, w nieprzenikalnym kłębowisku siły państwa i ekonomii, wobec działań stosowanych przez tani przemysł rozrywkowy, a mających na celu odwrócenie uwagi, ludzie nie są w stanie dostrzec jakiegokolwiek sensu życia.

Szczególnie młodzi ludzie ulegają, w coraz większej liczbie, pladze alkoholizmu, narkomanii i samobójczej śmierci. Setki tysięcy padają ofiarą religijnych rzekomo fanatyków. Triumfy święci ucieczka od świata. Antytezą utraty własnej osobowości jest hasło „po mnie potop”, bezwzględne poddanie się idei hedonizmu, pełnego przystosowania się, aby z całego bezsensu życia, póki ono jeszcze trwa, zagarnąć przynajmniej dla siebie ile się tylko da, bez liczenia się z tym, komu zostaną za to wystawione weksle.

A są to weksle, które będzie musiało pokryć nasze otoczenie, świat nam współczesny i przyszłe pokolenia. Nadszedł więc czas, by dokonać zmiany systemów owego „zorganizowanego braku odpowiedzialności (Bahro) na rzecz alternatywy wyrównania i solidarności.

Przyczyny kryzysu

Wracając do istoty sprawy należy powiedzieć, że zasadnicze przyczyny całej tej mizerii stanowią dwa elementy struktury ustrojów społecznych, które zyskały władzę w wieku XX. Są to PIENIĄDZ I PAŃSTWO, a właściwie ranga, jaka w tych systemach społecznych przypadła właśnie pieniądzu i państwu. Oba te czynniki stały się decydującymi środkami sprawowania władzy. WŁADZA BOWIEM NALEŻY WŁAŚNIE DO TEGO, W KTÓREGO REKACH ZNALAŻ SIĘ PIENIĄDZ I/ ALBO PAŃSTWO. Pojęcie pieniądza jest bowiem w taki sam sposób podstawą ustroju kapitalistycznego, jak stotalitaryzowana idea państwa stanowi podstawę ustroju komunistycznego, takiego, jaki dotychczas danym nam było poznać.

W międzyczasie, w obliczu konkretnych zjawisk zachodzących w istniejących stosunkach tak na Zachodzie, jak i na Wschodzie, oba te pojęcia uległy wzajemnemu procesowi asymilacji. Na Zachodzie przybiera na sile tendencja do rozszerzania funkcji państwa, podczas gdy na Wschodzie zostały wprowadzone elementy mechanizmu pieniądza, tak, jak je wykreował kapitalizm. Jakkolwiek pomiędzy kapitalizmem na Zachodzie i Wschodzie istnieją wyraźne różnice np. w odniesieniu do respektowania praw człowieka, to jednak sytuacja przedstawia się tak, że oba systemy w stopniu narastającym zmierzają ku destrukcji; z ich antagonizmu natomiast wynika szczególne zagrożenie dla przyszłych losów ludzkości. Dlatego nadszedł czas właściwy po temu, by „oba te systemy zastąpiła nowa formuła”, oba bowiem „zmierzają do swego końca” (Gruhl).

Jednakże gdy chodzi o nas - kwestii tej nie da się przeprowadzić inaczej, jak tylko przez zmianę konstytucji.*1

Tymczasem jednak wręcz neurotyczne opowiadanie się za ustawą zasadniczą czyni nas ślepymi i niezdolnymi do konieczności dalszego rozwoju jej założeń.

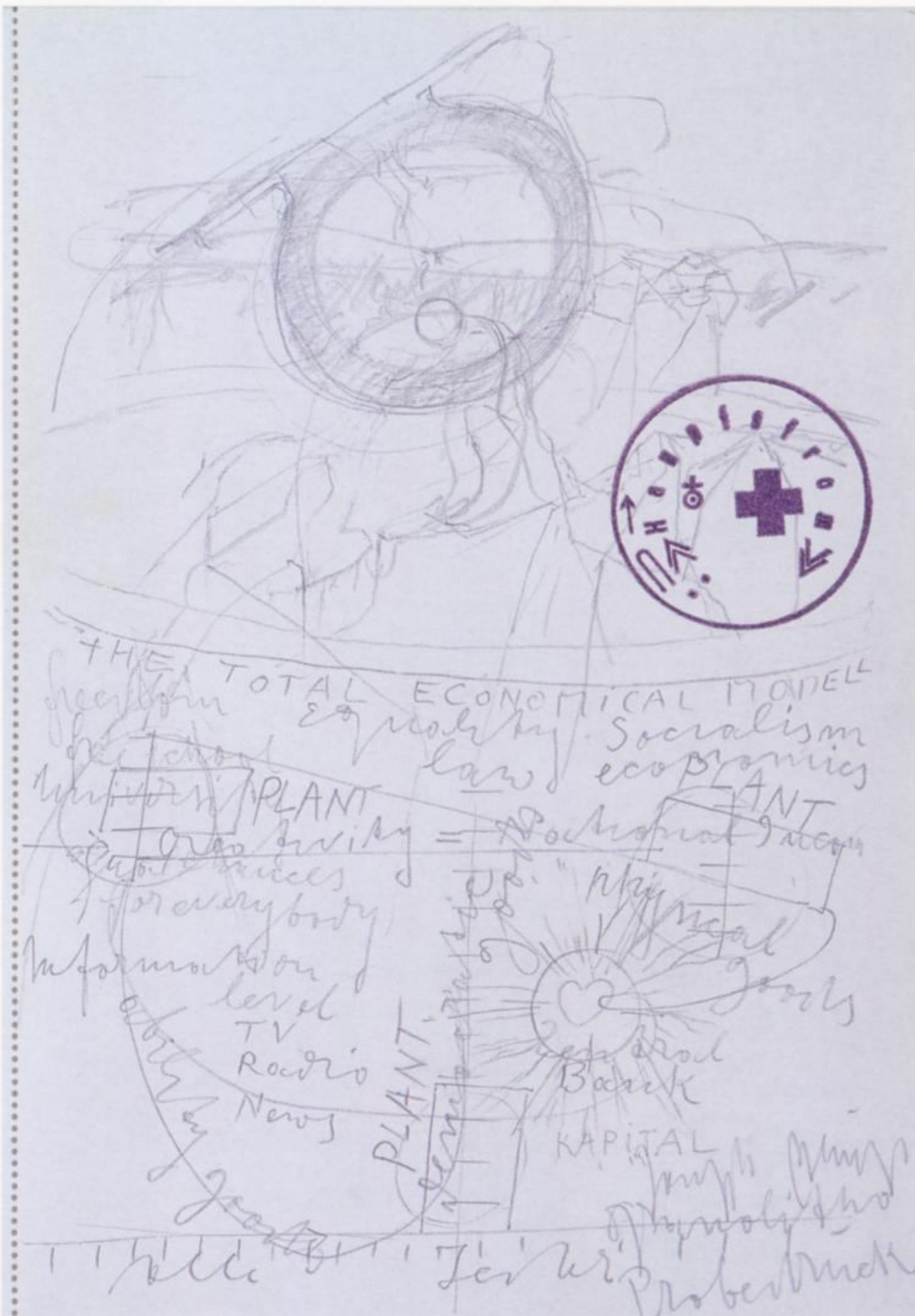
Dlaczego na przykład w społeczeństwie, które reprezentuje już określony poziom rozwoju demokratycznego, nie można w sposób najbardziej swobodny dyskutować na temat konieczności dalszego rozwoju? Już i tak nazbyt wielu ludzi obawia się posądzenia ich o wrogość wobec ustroju. Sami sobie wzbraniają twórczych myśli, rozszerzenia osiągniętych już pojęć prawnych, jeżeli domaga się tego postępowanie w zakresie świadomości - a tego właśnie on wymaga.

Podsumowując: KAPITALIZM I KOMUNIZM WPĘDZIŁY LUDZKOŚĆ W ŚLEPY ZAULEK.

Wool		(1)
Wool		(7)
Wool		(3)
Wool		(3)
Wool		(8)
Wool		(14)
Wool		(1)
Wool		(1)
Wool		(2)
Wool		(1)
LENINU		(7)
B		(1)
Blau 2. d. Wunde		(7)
Blau 3y		(1)
Blau 3y		(3)
Blau 3y		(1)
Blau 3y		(2)
Blau 3y		(8)
Blau 3y		(1)
Blau 3y		(1)
Blau 3y		(1)

Rysunek IX z cyklu Transport do Polski I-XIII / Zeichnung IX aus der Serie Polentransport I - XIII, 1981 (poza kat. / außer Kat.), foto: Piotr Tomczyk

W tym samym stopniu jednak, w jakim fakt ten nie podlega już dyskusji i jak bardzo pogląd ten się upowszechnia, tak samo w niewielkim stopniu byłyby one pomocne, gdyby one zostały opracowane jakiegokolwiek rozsądne modele rozwiązań, a więc wolnych, demokratycznych, przyjaznych człowiekowi i zgodnych z prawami natury perspektyw rozwojowych, nacechowanych dalekowzrocznością i odpowiedzialnością za przyszłość.

Modele takich rozwiązań zostały opracowane. O jednym z nich, już wyraźnie określonym, tu właśnie będzie dalej mowa.

Droga wyjścia

Za centralny punkt udokumentowanej alternatywy Wilhelm Schmunt uvažał „prawidłowe przemysłenie pojęć”. Podobnego zdania jest również teoretyk gospodarczy „Praskiej Wiosny”, Eugen Löbl, mówiąc o niepodlegającej odroczeniu „REWOLUCJI POJĘĆ”. Schmunt jedną ze swych książek opatrzył tytułem „Rewolucja i ewolucja” chcąc jakby w ten sposób oświadczyć, iż „dopiero wówczas gdy po przemysłeniu na nowo podstawowych współzależności organizmu społecznego dokonujemy „Rewolucji pojęć” - osiągamy wolną drogę ku ewolucji bez przymusu i samowoli.

Niestety właśnie w kręgach ludzi reprezentujących myśli polityczną często jeszcze panuje pogląd, że pojęcia nie są istotne. To pochopne uprzedzenie trzeba pokonać, o ile nowy ruch społeczny ma promieniować i stać się siłą polityczną. Z pojęciami bowiem zawsze jest związana jakaś dalekosiężna praktyka, a rodzaj i sposób, w jaki dokonuje się przemysłienia stanu rzeczy, decydują o sposobie jego traktowania - a wcześniej jeszcze: czy i jak w ogóle jest on pojmowany.

Punktem wyjściowym dla założeń alternatywy, tzn. TRZECIEJ DROGI, za którą jako pierwsza partia komunistyczna wypowiada się także KPI, jest człowiek. On jest twórcą SPOŁECZNEJ PLASTYKI i na jego miarę i według jego woli musi się wykształcić organizm społeczny.

Zgodnie z poczuciem i rozeznanie swego godności - trzy podstawowe potrzeby człowiek współczesny uważa za najważniejsze:

1. Chce on SWOBODNIE ROZWIJAĆ swoje predyspozycje i swą osobowość, a swoje umiejętności - w powiązaniu ze zdolnościami swych bliźnich - móc kierować w stronę celu uznanego za SŁUSZNY;
2. Jakiegokolwiek rodzaj przywileju uznaje on za nieznośne naruszenie demokratycznego równouprawnienia. Pragnie on, będąc pełnoletnim, w obliczu wszystkich praw i obowiązków - niezależnie od tego, czy pozostają one z sobą w kontekście gospodarczym, politycznym czy kulturowym - uchodzić za RÓWNEGO WŚRÓD RÓWNYCH i móc współdecydować o demokratycznych ustaleniach na wszystkich płaszczyznach i we wszystkich dziedzinach stosunków zachodzących w społeczeństwie;
3. Chce on świadczyć SOLIDARNOŚĆ I SOLIDARNOŚCI DOŚWIADCZAĆ. Być może wolno powątpiewać, czy rzeczywiście w tym wyraża się, gdy chodzi o człowieka współczesnego, potrzeba nadrzędna, ponieważ dominującym motywem postępowania jednostki jest nadal egoizm.

sche Wirtschaftssystem des Westens von den staatskapitalistischen des Ostens sich in diesem Punkt grundsätzlich nicht unterscheidet. Die Vernichtung wird weltweit betrieben.

Zwischen Bergwerk und Müllkippe erstreckt sich die Einbahnstraße der modernen Industriegesellschaft, deren expansivem Wachstum immer mehr Lebenslinien und -kreisläufe des ökologischen Systems zum Opfer fallen.

Die Wirtschaftskrise

Sie äußert sich in einer Fülle von Symptomen, mit denen täglich die Zeitungsseiten gefüllt und die Nachrichtensendungen bestritten werden. Streik und Aussperrung, Abermillionen - weltweit gesehen - sind arbeitslos, können ihre Fähigkeiten nicht für die Gemeinschaft einsetzen. Da werden, um die heilige Kuh: der „Marktgesetze“ nicht schlachten zu müssen, Riesenmengen von wertvollsten Nahrungsgütern, die sich aus subventionierter Überproduktion ansammeln, ohne mit der Wimper zu zucken vernichtet, während in anderen Weltgegenden gleichzeitig Tausende täglich an Hunger sterben.

Da geht es nicht darum, für den Bedarf der Konsumenten zu produzieren, sondern um den geschickt getarnten Verschleiß der Güter.

Diese Art des Wirtschaftens liefert die Menschheit immer konsequenter der Macht einer Clique multinationaler Großkonzerne aus, die an ihren Konferenzen mit den Spitzenfunktionären der kommunistischen Staatsmonopole über unser aller Schicksal entscheiden.

Verzichten wir auf eine weitere Charakterisierung dessen, was uns andauernd als die „monetäre Krise“; die „Demokratiekrise“, die „Erziehungskrise“, die „Energiekrise“, die „staatliche Legitimationskrise“ usw. frei Haus geliefert wird, und kommen wir abschließend noch kurz auf die **Bewußtseins- und Sinnkrise**

zu sprechen. Die meisten Menschen fühlen sich den Verhältnissen, die sie umgeben, hilflos ausgeliefert. Das führt zur Vernichtung auch ihrer Innerlichkeit. Sie können in den Destruktionsprozessen, denen sie unterworfen sind, in dem undurchschaubaren Knäuel staatlicher und ökonomischer Macht, in den Ablenkungs- und Zerstreuungsmanövern einer billigen Vergnügungsindustrie keinen Lebenssinn mehr erkennen.

Insbesondere junge Menschen verfallen in wachsender Zahl dem Alkoholi-

smus, der Drogensucht, begehen Selbstmord. Hunderttausende fallen religiös getarnten Fanatikern zum Opfer. Weltflucht hat Hochkonjunktur. Das Gegenstück dieses Identitätsverlustes der Persönlichkeit ist die Losung "nach mir die Sintflut", das rücksichtslose Ausleben des Lustprinzips, der glatten Anpassung, um aus der ganzen Sinnlosigkeit wenigstens für sich, solange das Leben noch dauert, herauszuholen, was herauszuholen ist, ohne Rücksicht, auf wessen Rechnung dabei Wechsel ausgestellt werden.

Es sind Wechsel, die unsere Umwelt, unsere Mitwelt und unsere Nachwelt zu begleichen haben. Es wird Zeit, die Systeme der "organisierten Verantwortungslosigkeit" (Bahro) abzulösen durch eine Alternative des Ausgleichs und der Solidarität.

Die Ursachen der Krise

Auf den Kern der Sache zurückgeführt, kann gesagt werden, daß zwei Strukturelemente der im 20. Jahrhundert zur Herrschaft gekommenen Gesellschaftsordnungen die eigentlichen Ursachen der ganzen Misere darstellen: DAS GELD UND DER STAAT, das heißt die Rollen, die dem Geld und dem Staat in diesen Systemen eingeräumt werden. Beide Elemente sind zu den entscheidenden Machtmitteln geworden. DIE MACHT HAT, IN WESSEN HÄNDEN DAS GELD UND/ODER DER STAAT SICH BEFINDET. Der Geldbegriff des Kapitalismus ist ebenso Grundlage dieses Systems wie der totalisierte Staatsbegriff die Grundlage des Kommunismus, wie wir ihn bislang kennengelernt haben, ist.

Mittlerweile sind diese beiden Begriffe in den konkreten Erscheinungen der bestehenden Verhältnisse im Westen und im Osten wechselseitig assimiliert. Im Westen schreitet die Tendenz der Ausdehnung der Staatsfunktion voran, während im Osten Faktoren des Geldmechanismus, wie der Kapitalismus ihn entwickelt hat, eingeführt worden sind.

Obwohl deutliche Unterschiede, z.B. hinsichtlich der Achtung der Menschenrechte, zwischen dem westlichen und dem östlichen Kapitalismus bestehen, ist es doch so, daß beide Systeme in wachsendem Maße zur Destruktivität neigen und aus ihrem Machtgegensatz die Menschheitszukunft aufs äußerste bedrohen. Deshalb ist es an der Zeit, daß "beide durch ein neues Prinzip abgelöst werden", denn beide sind "am Ende" (Gruhl).

Summienna ocena tego zjawiska wskazuje jednakże na coś innego. Co prawda egoizm ciągle jeszcze może jawić się na pierwszym planie i określać sposób postępowania. Ale potrzebą, ideałem ku któremu się dąży, już nie jest. Jest popędem władczym i panującym. Dążeniem jednak, ku któremu się zmierza jest: **WZAJEMNA POMOC PŁYNĄCA Z WOLNEJ DECYZJI.**

Z chwilą gdy ten impuls solidarności będzie odczuwany jako wzorzec postępowania człowieka i ludzkości, powstaje zadanie przekształcania mechanizmów. Które wynikają ze współczesnych struktur społecznych i dzisiaj ten egoizm aktywizują w taki sposób, aby nie przeciwdziałały one dłużej wewnętrznym ludzkim zamierzeniom

A struktury te zostaną przekształcone w sposób następujący:
„INTEGRALNY SYSTEM” NOWYCH KONCEPCJI PRACY, NOWE POJĘCIE DOCHODU.

Jak stwierdza Eugen Löbl, w społeczeństwie przemysłowym, w którym obowiązuje podział pracy, **ŻYCIE GOSPODARCZE** rozwinęło się w „SYSTEM INTEGRALNY”. Oznacza to, że na czasokres wykonywanej pracy ludzie porzucają swą sferę prywatności, swe gospodarstwa domowe i spływają ku zespolonym placówkom produkcyjnym. Produkty ich pracy nie docierają już na rynek - poprzez poszczególnych ludzi czy cechy - drogą wymiany towarowej, lecz jako efekt współdziałania kompleksowych procesów produkcyjnych. Każdy produkt końcowy jest wynikiem wspólnego działania nas wszystkich w ramach **GOSPODARKI ŚWIATOWEJ.**

Integracji w jedną całość podlegają wszystkie działania, również te dotyczące wychowania, wykształcenia, nauki, bankowości, zarządzania, parlamentu, środków masowego przekazu itd.

Podstawową strukturę tego typu gospodarki kształtują dwa procesy: nurt **WARTOŚCI KWALIFIKACYJNYCH** wykorzystywanych w procesie pracy oraz nurt duchowych lub fizycznych **WARTOŚCI KONSUMPCYJNYCH.** W tym układzie techniczne środki produkcji są traktowane jako zasoby wyższego rzędu.

Każda wykonana praca z zasady jest **PRACĄ DLA INNYCH.** Oznacza to, że każdy zatrudniony na określonym stanowisku świadczy swój udział na rzecz powstania wartości, która w końcu zostanie wykorzystana przez kogośkolwiek z jego bliźnich. Praca człowieka nie pozostaje więc już dłużej w żadnym związku z jego konsumpcją.

Drugim czynnikiem o podobnie dalekosiężnym znaczeniu jest okoliczność, że charakter tego integralnego systemu nie pozwala już dłużej na traktowanie dochodu pracowników jak wartości wymiennej za wykonane przez nich świadczenia. Brak tu bowiem jakiegokolwiek obiektywnego miernika pozwalającego na określenie wkładu jednostki w proces produkcji o określonej wartości produkcyjnej. Podobnie nie można też ustalić obiektywnego udziału jakiegось przedsiębiorstwa w osiągnięciu produktu finalnego.

Jeżeli więc weźmiemy pod uwagę te oczywiste fakty nie ignorując ich dłużej ze względu na zainteresowanie bądź brak zainteresowania nimi, to musimy zdać sobie sprawę, że wraz z przejściem od gospodarki wymiennej (także wymiennej gospodarki pieniężnej) do **GOSPODARKI INTEGRALNEJ** zasadniczej zmianie podlega także relacja pomiędzy pracą a dochodem. Konsekwencje wynikające chociażby tylko z tych poglądów wydają się już wystarczające, by wyniknęło z nich radykalne przeobrażenie współczesnej rzeczywistości gospodarczej. Dochód potrzebny ludziom dla zachowania i rozwoju ich własnego życia nie stanowiłby już dłużej żadnej wielkości pochodnej, lecz prawo pierwotne, prawo człowieka, które musi być zapewnione po to, by spełnione zostały uwarunkowania zapewniające ludziom odpowiedzialną i zobowiązującą ich samych działalność w kręgu własnych współpracowników.

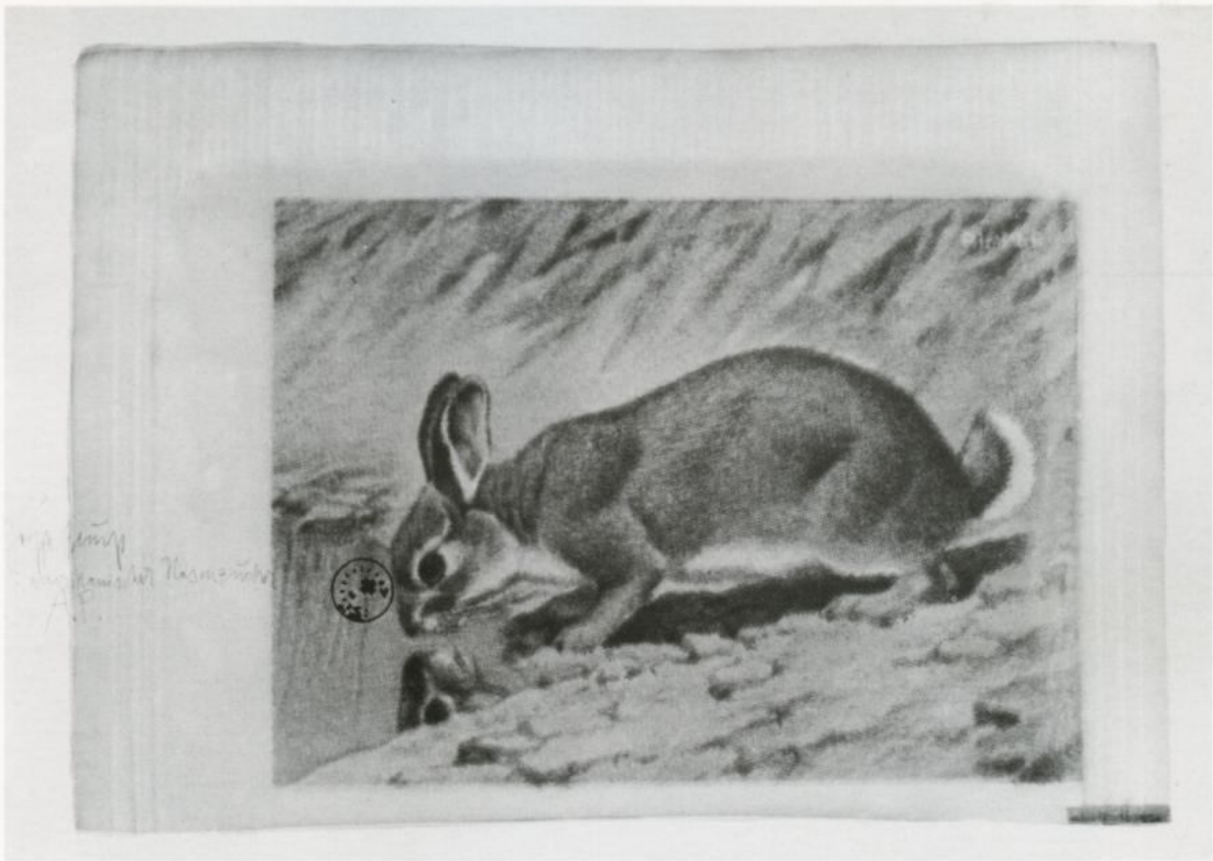
Wiążącą zasadą traktowania dochodu jako elementarnego prawa człowieka jest - w oparciu o zorientowany na aktualne potrzeby punkt widzenia - demokratyczne ustalenie rzeczowej wysokości tego dochodu. Również wymiar i rodzaj wykonywanej pracy to pytania, które - generalnie rzecz biorąc - winny być traktowane i regulowane przez demokratyczną społeczność, a w szczególności przez zespoły pracownicze, zgodnie z systemem ich form samorządowych.

Wówczas odpadają wszystkie istniejące obecnie formy nacisku, nieprawości i frustracje wynikające z anachronicznego systemu wynagradzania za pracę. Zbędne stają się związki zawodowe i zrzeszenia pracodawców. Gdy mają miejsce różnice wynagrodzeń - są one dla wszystkich przejrzyste i przeprowadzone w sposób demokratyczny. Wtedy pozytywnie objawiają się także socjalno-psychologiczne konsekwencje przełamania relacji wynagrodzeń. Nikt nie kupuje i nikt nie sprzedaje zdolności i pracy. Wszyscy pracujący - w aspekcie ich dochodów - przynależą do demokratycznej społeczności równouprawnionych obywateli.

Przeobrażenie funkcji pieniądza

Podobnie jak w toku przejścia do gospodarki integralnej nastąpiło głębokie przeobrażenie w istocie pracy, tak również głęboka metamorfoza ma miejsce również w odniesieniu do sfery gospodarki monetarnej. Lecz podobnie jak pojęcia dotyczące zakresu gospodarki wymiennej znalazły zastosowanie w odniesieniu do relacji wzajemnej pracy i dochodu, to okazały się one również ważne dla kształtowania systemu pieniężnego. Wskutek tego pieniądź nie mógł włączyć się w sposób porządkujący w organizm społeczny.

Ta sytuacja dostarczyła powodów, by wiele analiz systemu pieniężnego potraktować również w aspekcie psychologicznym, socjologicznym, teoretyczno-ekonomicznym, a także z wielu innych jeszcze punk-

Amerykański cukier z zajęcem / Amerikanischer Hasenzucker, 1972 (poza kat. / außer Kat.)

tów widzenia. Wszystkie one niewiele się jednak przydały. Potęgą pieniądza nie została złamana. Dlaczego? Ponieważ nie zmieniliśmy pojęcia pieniądza, co byłoby właściwie pożądane w aspekcie rozwoju historycznego.

Co doprowadziło do ignorowanego dotychczas przekształcenia funkcji pieniądza? Wraz z pojawieniem się banków centralnych w nowoczesnym rozwoju monetaryzmu dokonała się właśnie ta zmiana: pieniądz wyszedł ze świata wartości gospodarczych, gdzie poprzednio służył jako uniwersalny środek wymienny.

Nowy sposób emisji i sterowania pieniądzem za pośrednictwem banku centralnego doprowadził do wykształcenia się w organizmie społecznym systemu krążenia, poprzez który - porównywalnie z postępem ewolucji w sferze biosfery: od organizmu niższego ku wyższemu - w całości zagadnień socjalnych przyjął bardziej kompleksową formę egzystencji. Stał się REGULATOREM PRAWA w odniesieniu do wszystkich procesów kreatywnych i konsumpcyjnych.

Po stronie produkcyjnej przedsiębiorstwa, by spełnić swe zadania muszą dysponować pieniądzem. Otrzymują go sprzężonego z pojęciem kredytu, pochodzi ze sprzecznego z jego istotą, rozumienia pieniądza. W rękach przedsiębiorstw pieniądz równa się (=) KAPITAŁ PRODUKCYJNY, jest dokumentem prawa. ZOBOWIĄDUJE przedsiębiorstwa do zaangażowania w pracę zdolności ich współpracowników.

Jeżeli pieniądz jako dochód wkracza w zakres uprawnień pracowników do dysponowania nim, zmienia swoje znaczenie w aspekcie prawnym. Jako KAPITAŁ KONSUMPCYJNY UPRAWNIA użytkowników do nabywania wartości konsumpcyjnych.

W ten sposób pieniądz wpływa z powrotem w obszar produkcji i po raz ostatni zmienia swe znaczenie. Staje się teraz PIENIĄDZEM BEZ ODNIESIENIA DO JAKIEJKOLWIEK WARTOŚCI GOSPODARCZEJ. Jako taki do niczego nie zobowiązuje przedsiębiorstw, do których wpływa. Uwalnia kredyty, wyrównuje konta przedsiębiorstw w bankach kredytowych. Ponieważ liczne przedsiębiorstwa - jak na przykład szkoły i uniwersytety - nie żądają żadnych cen za swoje świadczenia, wzajemne wyrównywanie kont przedsiębiorstw -

Das geht auch bei uns nicht anders als durch eine Änderung der Verfassung.

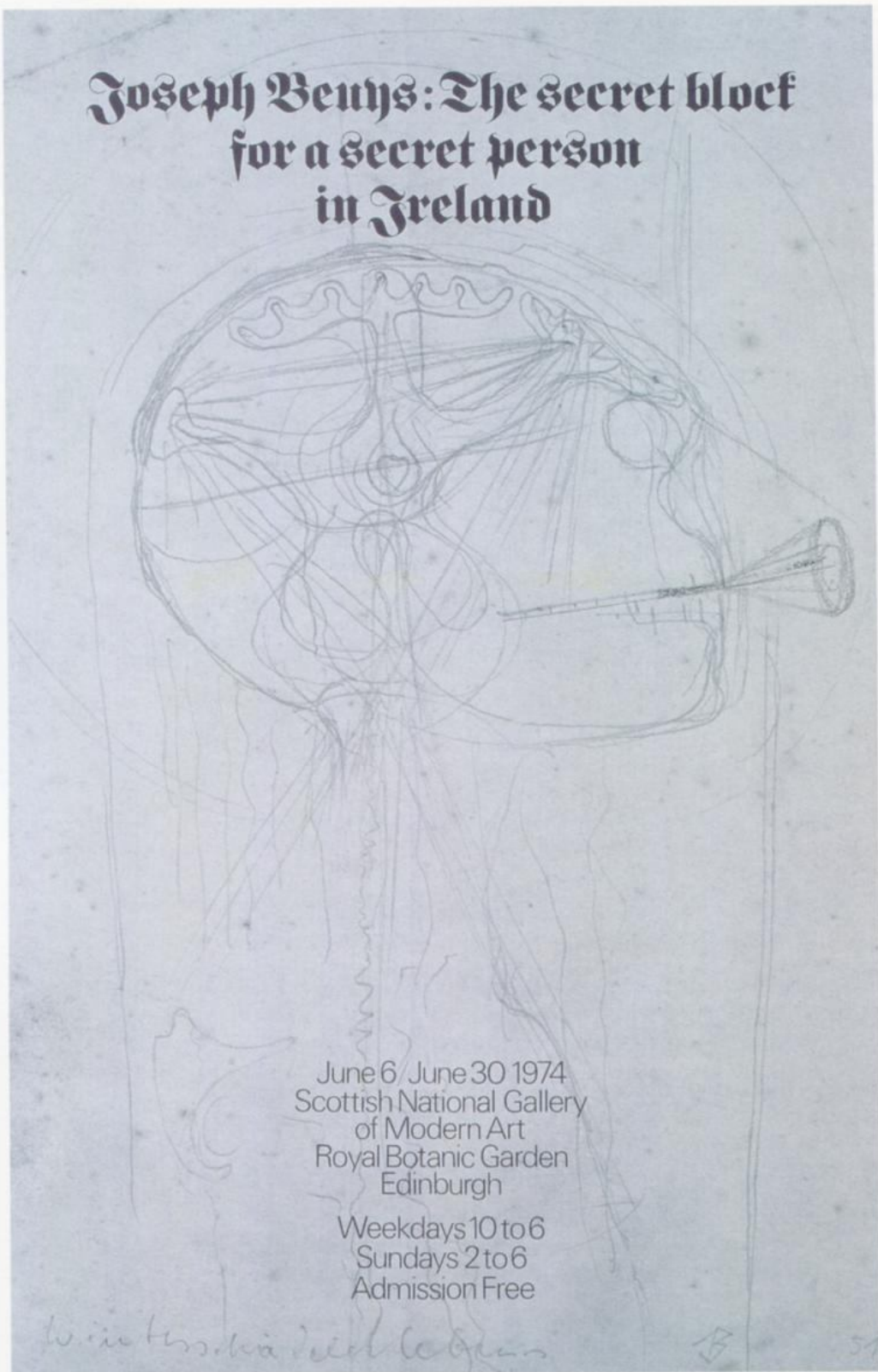
Das mittlerweile geradezu neurotische Bekenntnis zum Grundgesetz macht uns blind und unfähig gegenüber der Notwendigkeit einer Weiterentwicklung seiner Ansätze.

Warum eigentlich soll in einer Gesellschaft, die ein bestimmtes Niveau der Entwicklung der Demokratie aufweist, nicht in der freimütigsten Weise über die notwendige Weiterentwicklung diskutiert werden? Schon viel zu viele haben Angst, in den Verdacht zu geraten, Verfassungsfeinde zu sein. Sie versagen sich selbst schöpferische Gedanken, einmal erreichte Rechtsbegriffe zu erweitern, wenn der Bewußtseinsfortschritt dies fordert. Und er fordert es.

Fazit: KAPITALISMUS UND KOMMUNISMUS HABEN DIE MENSCHHEIT IN EINE SACKGASSE GEFÜHRT.

So unbestreitbar dies ist und so sehr sich diese Einsicht verbreitet, so wenig wäre uns geholfen, wenn noch keine vernün-

Joseph Beuys: The secret block for a secret person in Ireland

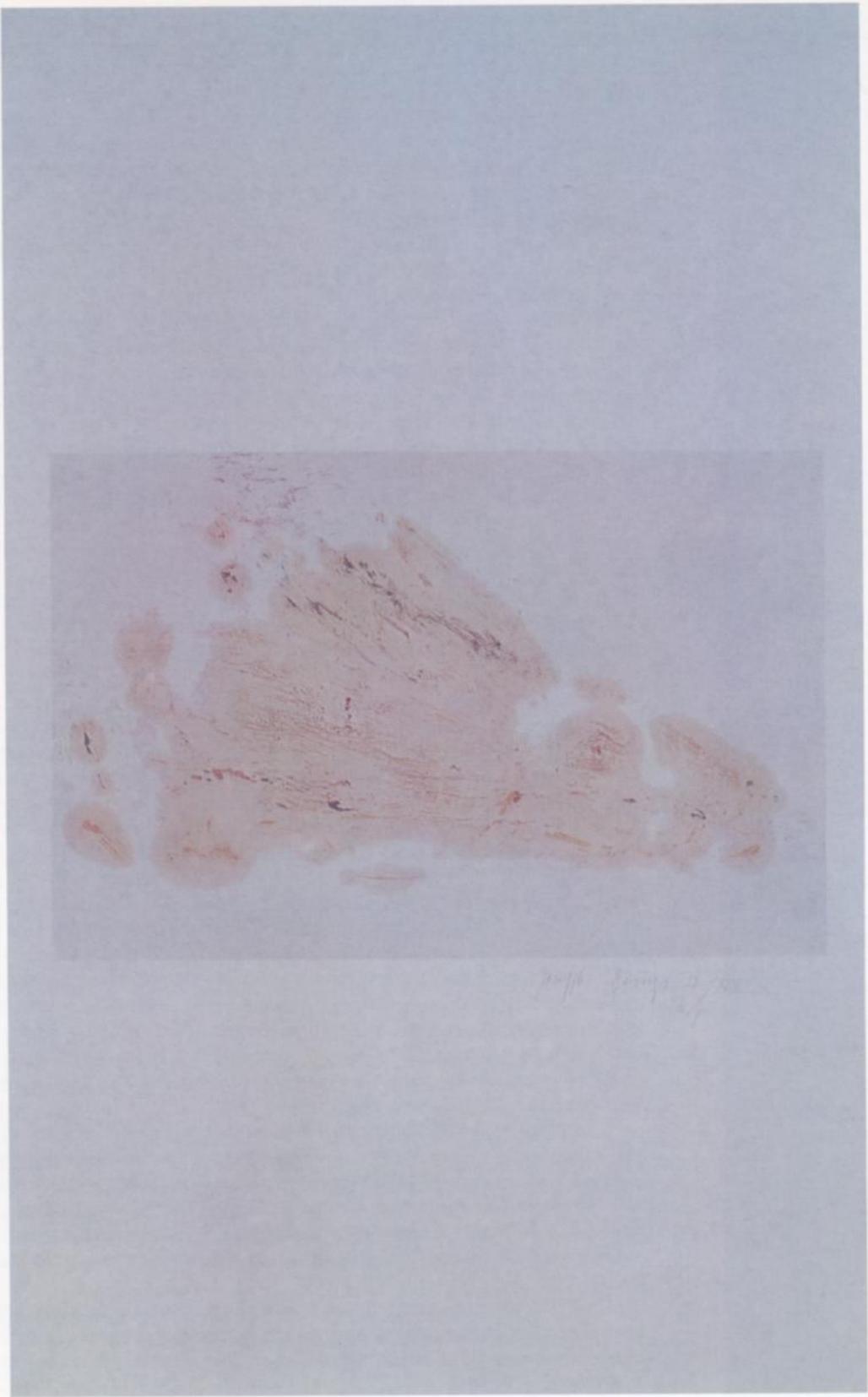

June 6 / June 30 1974
Scottish National Gallery
of Modern Art
Royal Botanic Garden
Edinburgh

Weekdays 10 to 6
Sundays 2 to 6
Admission Free

W. in the hand is the key

Handwritten text, possibly a signature or title, located below the drawing.

ftigen Lösungsmodelle, also Ideen für eine freie, demokratische, gegenüber Mitmenschen und Naturgegebenheiten solidarische, von Weitsicht und Zukunftsverantwortung für das Ganze getragene Perspektiven erarbeitet wären. Solche Lösungsmodelle sind erarbeitet. Von einem bestimmten soll im folgenden berichtet werden.

Der Ausweg

Wilhelm Schmudt hat als die zentrale Notwendigkeit einer fundierten Alternative das "ins-Rechte-Denken der Begriffe" gefordert. Dies meint auch Eugen Löbl, der Wirtschaftstheoretiker des Prager Frühlings, wenn er von der unaufschiebaren "REVOLUTION DER BEGRIFFE" spricht. Schmudt hat einem seiner Bücher den Titel "Revolution und Evolution" gegeben, und er will damit sagen: "Erst wenn wir die Grundzusammenhänge des sozialen Organismus neu überdenkend die "Revolution der Begriffe" geleistet haben, wird damit der Weg frei eine *Evolution ohne Zwang und Willkür*.

Leider lebt, gerade in politisch alternativen denkenden Kreisen, vielfach noch die Ansicht, auf die Begriffe käme es nicht an. Dieses leichtfertige Vorurteil muß überwunden werden, wenn die neue soziale Bewegung eine Ausstrahlung bekommen und eine politische Kraft werden will. Denn mit Begriffen ist immer eine sehr weittragende Praxis verbunden, und die Art und Weise, wie über einen Sachverhalt gedacht wird, ist entscheidend dafür, wie man mit diesem Sachverhalt umgeht, - zuvor: wie und ob man ihn überhaupt versteht.

Bei dem Entwurf der Alternative, d.h. des DRITTEN WEGES, von dem als erste kommunistische Partei jetzt auch die KPI in positiver Weise spricht, gehen wir vom Menschen aus. Er ist der Bildner der SOZIALEN PLASTIK und nach seinem Maß und seinem Wollen muß der soziale Organismus eingerichtet sein.

Nach Gefühl und Erkenntnis der Menschenwürde gelten dem Menschen heute drei Grundbedürfnisse als vorrangig:

1. Er will seine Anlagen und seine Persönlichkeit FREI ENTWICKELN und seine Fähigkeiten in Verbindung mit den Fähigkeiten seiner Mitmenschen FREI für einen als SINNVOLL erkannten Zweck einsetzen können.

2. Er erkennt jede Art von Privileg als untragbare Verletzung der demokratischen Gleichberechtigung. Er hat das Bedürfnis, als mündiger Mensch hinsichtlich aller Rechte und Pflichten - ob sie in einen wirtschaftlichen, sozialen, politischen oder

w takim stopniu, w jakim jedne dysponują nadwyżkami, a inne niedoborami - musi się dokonywać w powiązaniu ze stowarzyszonymi bankami.

Taka, podniesiona do poziomu osiągniętej ewolucji socjalnej, ranga pieniądza niesie zdecydowane konsekwencje. Rozwiązuje problem władzy o ile taki po stronie pieniądza powstał. Ponieważ nie chciano uznać, że system monetarny nie przestał być częścią życia gospodarczego, lecz stał się w obszarze prawa samodzielnym systemem funkcjonowania, przeto bez żadnych ograniczeń mogło przetrwać dawne, wywodzące się jeszcze z czasów rzymskich, wyobrażenie własności. Dlatego też mogły zyskać na znaczeniu kategorie „zysku” i „straty”. Mocą prawa nastąpiło nieograniczone zawłaszczenie wszystkiego co pozostaje w związku z zakładami produkcyjnymi.

Bez jednego chociażby zastrzeżenia natury obywatelskiej albo akrobatyki z zakresu polityki podatkowej uznanie zmienionego pojęcia monetaryzmu prowadzi natomiast do anulowania zarówno prawa własności jak i pryncypium zysku w sferze produkcji.

A co dzieje się w obszarze manipulacji giełdowych, spekulacji ziemią, lichwy, inflacji? Zanikają one tak samo, jak bicz bezrobocia. Świat akcji zamiera w ciągu jednej nocy i z tego powodu nie przestaje funkcjonować ani jeden trybik w maszynie. A co się dzieje z akcjonariuszami, spekulantami, wielkimi posiadaczami własności ziemskiej? Czy na ofiarnym ołtarzu nadchodzącej nowej epoki złożą ludzkości własne poświęcone bogactwa? Zobaczymy. W każdym razie każdy znajdzie swe miejsce w życiu społecznym, gdzie będzie mógł w swobodny sposób rozwijać swoje zdolności, i to z pożytkiem i sensem dla ogółu.

Jeśli chodzi o zakres konsumpcji, sprawa przedstawia się tak, że produkcja będzie uwarunkowana zapotrzebowaniem konsumentów. Żadne względy na zysk czy własność nie stanowią przeszkody ani odwrotu od takiego, merytorycznego jedynie celu gospodarki.

Wraz z tym zintegrowanym systemem już zrealizowane elementarne braterstwo: „Praca stała się z zasady pracą na rzecz innych” - może bez przeszkód dojść do pełni rozwoju.

W nowym świetle objawiają się także problemy ekologiczne. Oczywiście staje się ekologia gospodarki, gdy wolna nauka, wolna edukacja i wolna informacja wszechstronnie bada i upowszechnia prawa współcześnie żyjących ludzi i naświetla znaczenie tych czynników dla człowieka.

Kształt wolności organizmu społecznego

Można założyć sterowanie procesem rozwoju społecznego przez państwo pod warunkiem, że nie znalazłoby się ono w radykalnym sprzeciwie wobec żądania wolności, dążenia do samostanowienia, potrzeby auto-odpowiedzialności i samorządności (decentralizacja). Dlatego więc odpowiedź na ostatnie ważne pytanie, które powstaje w odniesieniu do obrazu ewolucyjnej alternatywy Trzeciej Drogi: „W jaki sposób społeczeństwo wyzwolone z przymusu jest w stanie znaleźć kierunek swego rozwoju (zorientowany na ludzkie potrzeby i wymogi natury)?” dostarcza tylko opis „formuły wolności organizmu społecznego” (Schmudt).

Z jednej strony więc wolność jest to indywidualny popęd do realizacji zadań podjętych w imię ustalonych przez siebie samego motywów. Z drugiej strony samodzielne działanie tylko wówczas jest działaniem wolnym, o ile dokonuje się dzięki „wglądowi w warunki życia Ogółu” (Rudolf Steiner).

Wobec kompleksowych powiązań naszej uwarunkowanej podziałem pracy produkcji oznacza to, że jednostka czy choćby każde poszczególne przedsiębiorstwo, samo z siebie, tylko z trudem jest w stanie wykryć te punkty widzenia, dzięki którym będzie w stanie spełnić - w możliwie najlepszy sposób - każdorazowe zadanie realizacji czegośkolwiek w imię potrzeb innych. Dlatego jest sprawą konieczną włączenie w organizm społeczny nowego systemu funkcjonowania: SYSTEMU KURATORIÓW DORADCZYCH, autentycznego systemu konsultacji jako stałego źródła inspiracji.

Najlepszy pogląd na warunki, konteksty i efekty swego działania każdy zespół pracowniczy uzyskuje wówczas, gdy powołuje kuratorium; w jego ramach demokratycznie upoważnione kierownictwo przedsiębiorstwa - wraz z czołowymi osobistościami innych przedsiębiorstw, banków, instytucji badawczych oraz z przedstawicielami konsumentów - rozważa zadania, cele i kierunki dalszego rozwoju w możliwie najszerszym spektrum. Decyzje muszą być podejmowane za każdym kolejnym razem przez instancje każdorazowo odpowiedzialne. Dzięki pomocy kuratoriów będą one jednak oceniane w sposób maksymalnie rzeczowy.

Wszystko co dotyczy wzajemnych powiązań kolektywów pracowniczych między sobą - odgrywa też rolę w podstawowej strukturze każdego poszczególnego, niezależnego przedsiębiorstwa. Zlikwidowanie sprzeczności pomiędzy „pracobiorcą” i „pracodawcą” otwiera płaszczyznę takiej formuły socjalnej, na której przeplatają się wzajemnie PROCESY WOLNEGO DORADZTWA, USTALEŃ DEMOKRATYCZNYCH oraz - w końcu - WSPÓLNEJ ZMIANY SPOSOBU MYŚLENIA w odniesieniu do środowiska społecznego.

Prawo do wolnej przedsiębiorczej inicjatywy przysługuje każdemu człowiekowi, człowiek jest bowiem istotą wyposażoną w inicjatywę. Jest jednak rzeczą konieczną, by organizatorzy procesu pracy dysponowali umiejętnością powoływania pracowników zgodnie z ich sprawnością zawodową i znajomością stanu

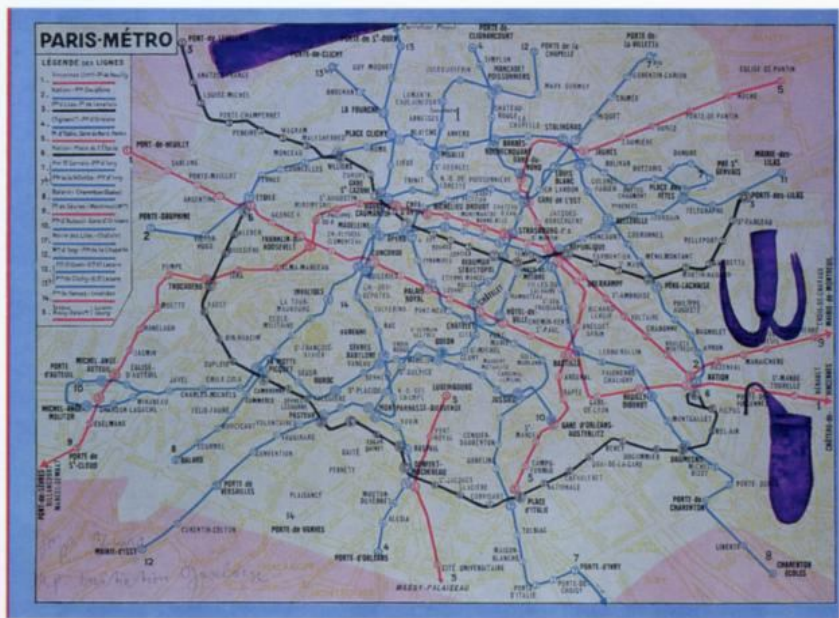
Jede geleistete Arbeit ist prinzipiell ARBEIT FÜR ANDERE. Das heißt, daß jeder Tätige an einer bestimmten Stelle seinen Beitrag leistet für das Herstellen eines Wertes, der letztlich von irgendwelchen seiner Mitmenschen verbraucht wird. Die Arbeit eines Menschen steht nicht mehr in Verbindung mit seinem Konsumieren. Das andere von ebenso weitreichender Bedeutung ist, daß der Charakter des integralen Systems es nicht mehr erlaubt, das Einkommen der Tätigen als den Tauschwert für ihre erbrachten Leistungen anzusehen. Denn es kann hier keinen objektiven Maßstab für die Ermittlung des Leistungsanteils eines einzelnen an der Produktion eines bestimmten Konsumwertes mehr geben. Ebensovienig kann der objektive Anteil eines Unternehmens am Gesamtprodukt ermittelt werden.

Wenn wir diese Wirklichkeiten zur Kenntnis nehmen und sie nicht aus diesen Interessen oder jenen Desinteressen ignorieren, dann müssen wir festhalten, daß sich mit dem Übergang von der Tauschwirtschaft (auch Geldtauschwirtschaft) zur INTEGRALEN WIRTSCHAFT das Verhältnis von Arbeit und Einkommen grundlegend geändert hat.

Würden wir allein aus diesen Einsichten die Konsequenzen ziehen, so ergäbe sich bereits daraus eine radikale Wandlung der heutigen Wirtschaftsgegebenheit. Das Einkommen, das die Menschen zur Enthaltung und Entfaltung ihres Lebens benötigen, wäre keine abgeleitete Größe mehr, sondern ein originäres Recht, ein Menschenrecht, das gewährleistet sein muß, damit für sie die Voraussetzungen erfüllt sind, verantwortlich und selbstverpflichtet im Kreis ihrer Mitarbeiter wirken zu können.

Für das Einkommen als elementares Menschenrecht ist das demokratische Vereinbaren nach bedarfsorientierten Gesichtspunkten das sachgemäße Gestaltungsprinzip. Auch das Maß und die Art der Arbeit sind Fragen, welche durch die demokratische Gemeinschaft im allgemeinen und die Arbeitskollektive im besonderen nach der Art ihrer Selbstverwaltungsformen behandelt und geregelt werden müssen.

Alle heutigen Zwänge, Ungerechtigkeiten und Frustrationen, die sich aus dem Anachronismus des Lohnens der Arbeit ergeben, werden damit hinfällig, Gewerkschaften und Arbeitgeberverbände überflüssig. Gibt es Einkommensunterschiede, so sind sie für alle transparent und demokratisch gewollt. Positiv auch die sozialpsychologischen Folgen der Überwindung der Lohnabhängigkeit. Niemand kauft und niemand

Inicjacja galijjska / Initiation Gauloise, 1976, kat. 16, foto: Piotr Tomczyk

przekształcenia tego co istnieje: ale ta droga wymaga szerokiej palety sposobów.

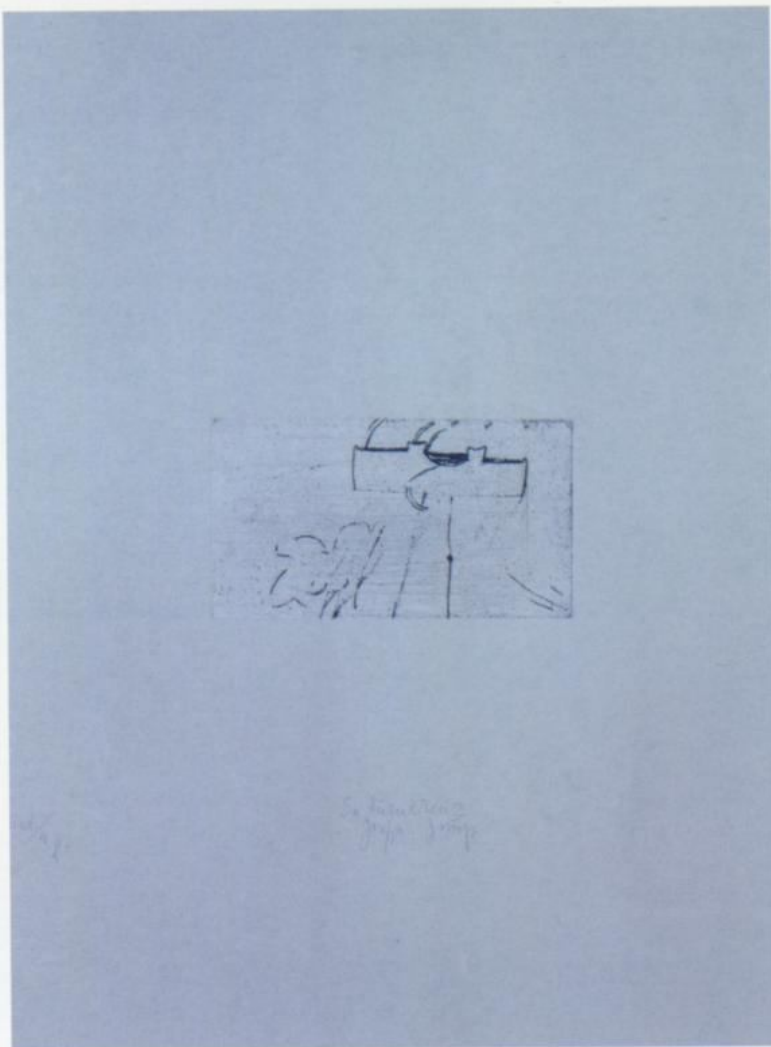
Jedyną drogą jest TRANSFORMACJA WOLNA OD PRZEMOCY. Przeobrażenie wolne od przemocy nie z tego względu na przykład, że w obecnym czasie, albo z określonych przyczyn, przemoc nie wydaje się nadto obiecująca. Nie, nie dlatego. Wolność od przemocy po prostu z przyczyn pryncypialnych: ludzkich, duchowo-moralnych i polityczno-społecznych.

Tak więc godność człowieka, patrząc z jednej strony, wzrasta lub upada wraz z prawem nietykaności osobistej a poziom człowieczeństwa narusza każdy, kto tego prawa nie respektuje. Z drugiej strony jednak systemy mające ulec transformacji zostały zbudowane na każdej z wyobraźalnych form przemocy. Dlatego właśnie każda forma stosowania przemocy stanowi wyraz postawy konformistycznej wobec istniejącego systemu, a więc umacnia właśnie to co chce wyeliminować.

Apel ten ma dodać odwagi i wezwać do obronienia drogi transformacji wolnej od przemocy. Pod adresem wszystkich tych, którzy dotychczas byli pasywni jakkolwiek przepelnia ich niezadowolenie i niesmak, kierujemy wezwanie: STAŃCIE SIĘ AKTYWNI. Wasza aktywność jest, być może, jedynym czynnikiem do sprowadzenia na drogę wolnego od przemocy działania wszystkich tych, którzy działając czynnie z sympatią odnoszą się jednak do stosowania metod przemocy albo też już przemoc stosują.

Jakkolwiek zapowiedziana tutaj „Rewolucja pojęć” stanowi jądro przedstawionej metody przemian, to jednak nie musi ona bezwarunkowo znajdować się u progu wszystkich zamierzeń. Obecnie też jej jest jakiegokolwiek roszczenie absolutystyczne. Każdy kogo stać na przemysłenie do końca teorii marksizmu, liberalizmu, chrześcijańskiej nauki społecznej itd. potwierdzi, że teorie te prowadzą do tych samych konkluzji jak nasze.

To Domyślenie-do-końca założeń historycznych jest obecnie potrzebne. Tam gdzie zostało ono śmiało przeprowadzone, zauważono jak przemieszczają się fronty. Bahro jest tam bliższy Karlowi-Herman-

nowi-Flach i Williamowi Borm aniżeli ci swemu przyjacielowi partyjnemu Lambsdorffowi i tym towarzyszom partyjnym, którzy go aresztowali i wydali nań wyrok.

Proces topnienia zrutynizowanych pojęć i założeń teoretycznych jest w pełnym toku. Musi on doprowadzić do WIELKIEGO DIALOGU, do interfrakcyjnego, interdyscyplinarnego i międzynarodowego porozumiewania się pomiędzy alternatywnymi rozwiązaniami modelowymi. Stałą ofertę organizowania i rozwoju systemu komunikacji między nimi prezentuje FREE INTERNATIONAL UNIVERSITY /Wolna Wyższa Szkoła Kreatywności i Badań Interdyscyplinarnych/.

„Wobec zmasowanych interesów potężnych sił szansę przeciwstawienia się im ma jedynie porywająca idea, która byłaby co najmniej tak silna jak idea humanizmu w latach ostatnich a chrystianizm w pierwszych wiekach naszej rachuby czasu” /Gruh/. Właśnie po to, by przebić się od różnorodnych koncepcji, które tkwią w nowym ruchu społecznym, ku tej „porywającej idei” potrzebny jest nam stały i obszerny dialog. WOLNY UNIWERSYTET MIĘDZYNARODOWY jako ośrodek organizacyjny tych badań, prac i sposobów komunikacji ma zatem na uwadze te wszystkie grupy i zalążki współdziałania w naszym spo-

verkauft Fähigkeit und Arbeit. Alle Tätigen gehören hinsichtlich ihres Einkommens zur demokratischen Gemeinschaft gleichberechtigter Bürger.

Der Funktionswandel des Geldes

So wie sich beim Übergang zur integralen Wirtschaft im Wesen der Arbeit ein tiefgreifender Wandel vollzogen hat, so ist auch bei den Geldprozessen eine Metamorphose eingetreten. Doch wie die tauschwirtschaftlichen Begriffe für die Regelung der Arbeits- und Einkommensverhältnisse beibehalten worden sind, bleiben sie auch für die Gestaltung des Geldsystems bestimmend. Dadurch konnte sich das Geld nicht ordnend in den sozialen Organismus eingliedern.

Dies hat Gründe geliefert, viele Geldanalysen unter psychologischen, soziologischen, ökonomietheoretischen und anderen Gesichtspunkten zu verfassen. Doch sie alle haben wenig geholfen. Die Macht des Geldes blieb ungebrochen. Warum? Weil wir den Geldbegriff nicht geändert haben, als es entwicklungsgeschichtlich erforderlich gewesen wäre.

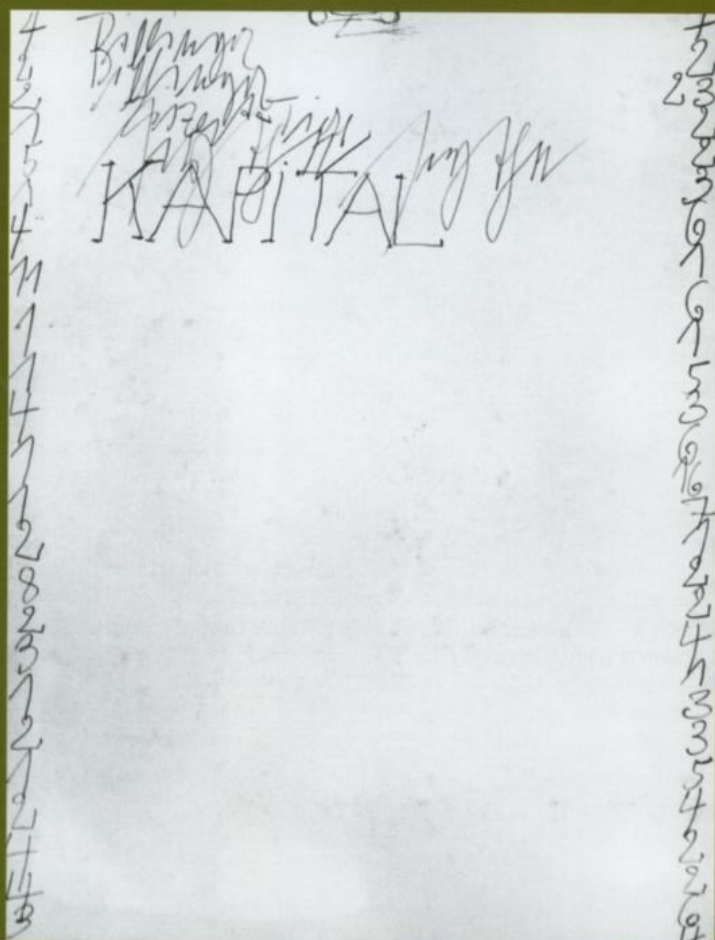
Was hat zu dem bislang noch ignorierten Funktionswandel des Geldes geführt? Mit dem Auftreten der Zentralbanken in der modernen Geldentwicklung ist dieser Wandel eingetreten. Das Geld trat heraus aus der Welt der Wirtschaftswerte, als deren universelles Tauschmittel es vorher gedient hatte.

Die neue Art der Geldemission und Geldleitung durch die Institution der Zentralbank führte zur Ausbildung eines *Kreislaufsystems* im sozialen Organismus, durch welches, vergleichbar dem Evolutionschritt in der Biosphäre von einem niederen zu einem höheren Organismus, das soziale Ganze eine komplexere Daseinsform angenommen hat. Das Geld konstituierte ein neues Funktionssystem. Es wurde zum RECHTSREGULATIV für alle kreativen und konsumtiven Prozesse.

Auf der Produktionsseite benötigen die Unternehmen für die Erfüllung ihrer Aufgaben Geld. Sie bekommen es vom Bankensystem als Kredit (Zins, heute mit dem Kreditbegriff gekoppelt, kommt aus einem wesenswidrigen Geldverständnis!).

In der Hand der Unternehmen ist Geld = PRODUKTIONSKAPITAL ein Rechtsdokument. Es VERPFLICHTET die Unternehmen zum Einsatz der Fähigkeiten ihrer Mitarbeiter in der Arbeit.

Kommt das Geld als Einkommen in die Verfügungsberechtigung der Tätigen, ändert es seine Rechtsbedeutung. Jetzt ist

es GELD OHNE BEZIEHUNG ZU EINEM WIRTSCHAFTSWERT. Als solches berechtigt es die Unternehmen, an die es gelangt, zu nichts. Es werden damit die Kredite abgelöst, die Konten der Unternehmen bei den Kreditbanken ausgeglichen. Da viele Unternehmen - wie beispielsweise Schulen und Universitäten - für ihre Leistungen keine Preise verlangen, muß der Kontenausgleich der Unternehmen untereinander, insofern die einen Überschüsse und die anderen Unterschüsse haben, in Verbindung mit Assotiationsbanken vorgenommen werden.

Dieser auf das Niveau der erreichten sozialen Evolution gehobene Geldbegriff hat durchschlagende Konsequenzen. Er löst das Machtproblem, insofern es von der Geldseite her entstanden ist. Weil man nicht erkennen wollte, daß die Geldordnung nicht Teil des Wirtschaftslebens geblieben, sondern ein selbständiges Funktionssystem im Rechtsbereich geworden war, konnte sich die alte Römische Eigentumsvorstellung uneingeschränkt erhalten. So konnten auch die Kategorien von "Gewinn" und "Verlust" zur Geltung kommen. Die schrankenlose Aneignung alles dessen, was mit den Produktionsstätten zusammenhängt, blieb rechtens.

Ohne eine einzige staatsbürgerliche Maßnahme oder steuerpolitische

Maßnahme führt die Anerkennung des gewandelten Geldbegriffes hingegen zur Aufhebung sowohl des Eigentums- als auch des Profitprinzips im Produktionsbereich.

Und was passiert mit den Börsengeschäften, der Bodenspekulation, dem Zinswucher, der Inflation? Sie verschwinden ebenso wie die Geißel der Arbeitslosigkeit. Die Aktienwelt entschläft über Nacht, ohne daß auch nur ein Zahnrad deswegen nicht mehr laufen würde. Und die Aktionäre, die Spekulanten, die Großgrundbesitzer? Werden sie ihre heiligen Reichtümer der Menschheit auf dem Opferaltar der anhebenden neuen Zeit darreichen? Wir werden sehen. Jedenfalls wird jeder seinen Platz im sozialen Leben finden, wo er seine Fähigkeiten frei, produktiv und sinnvoll für das Ganze einsetzen kann.

Was den Konsumbereich betrifft, stellt sich die Sache so dar, daß sich die Produktion nach dem Bedarf der Verbraucher richten wird. Keine Profit- und Eigentumsinteressen stehen diesem einzig sachgemäßen Wirtschaftsziel hemmend oder ablenkend im Wege. Die mit dem integralen System schon elementar verwirklichte Brüderlichkeit - "Arbeit ist prinzipiell Arbeit für andere geworden" - kann ungehindert zur Entfaltung kommen.

Auch auf die ökologische Frage fällt ein neues Licht. Wirtschaftsökologie ist selbstverständlich, wenn eine freie Wissenschaft, eine freie Erziehung und eine freie Information die Gesetze der Lebendigen umfassend erforscht und verbreitet und deren Bedeutung für den Menschen erhellt.

Die Freiheitsgestalt des soziologischen Organismus

Den Staat mit der Lenkung der gesellschaftlichen Entwicklung zu beauftragen, wäre denkbar, wenn es nicht im radikalen Widerspruch zum Freiheitsimpuls, zur Forderung nach Selbstbestimmung, Selbstverantwortung und Selbstverwaltung (Dezentralisierung) stünde. Deshalb kann die letzte wichtige Frage, die sich hinsichtlich des Bildes der evolutionären Alternative des Dritten Weges stellt: Wie kann die von Zwängen befreite Gesellschaft ihre an den menschlichen Bedürfnissen und den Naturnotwendigkeiten orientierte Entwicklungsrichtung finden?, nur durch die Beschreibung der "Freiheitsgestalt des sozialen Organismus" (Schmundt) beantwortet werden.

Freiheit ist einerseits individueller Impuls, das Handeln aus selbstbestimmten Motiven zu vollbringen. Andererseits ist selbstbestimmtes Handeln nur dann frei, wenn es aus "Einsicht in die Lebensbedingungen des Ganzen" (Rudolf Steiner) vollzogen wird.

Greta Garbo i filcowy galganek / Greta Garbo und der Filzappeln, 1979, kat. 28, foto: Piotr Tomczyk

Für den komplexen Zusammenhang unserer arbeitsteiligen Produktion bedeutet dies, daß der einzelne oder auch das einzelne Unternehmen aus sich heraus nur sehr schwer die Gesichtspunkte zu finden vermag, durch welche die jeweilige Aufgabe, etwas für die Bedürfnisse anderer hervorzubringen, in der bestmöglichen Weise erfüllt werden kann. Daher ist es nötig, dem Gesellschaftskörper ein neues Funktionssystem einzugliedern: das SYSTEM BERATENDER KURATORIEN, ein authentisches Räte-system als ständige Inspirationsquelle.

Die Einsichten über die Bedingungen, Zusammenhänge und Wirkungen seines Handelns kann jedes Arbeitskollektiv dann am besten gewinnen, wenn es ein Kuratorium beruft, in dem die demokratisch bevollmächtigte Leitung des Unternehmens mit den leitenden Persönlichkeit anderer Unternehmen, der Banken, wissenschaftlicher Forschungsinstitute und auch mit Vertretern seiner Konsumentenschaft die Aufgaben, Ziele und Entwicklungen des Unternehmens von möglichst umfassenden Gesichtspunkten aus berät. Die Entscheidungen müssen von den jeweils Verantwortlichen getroffen werden. Diese Entscheidungen werden aber durch die Hilfe der Kuratorien von einem optimal sachgerechten Urteilsbild getragen sein.

Was dargestalt für die Assoziationen der Arbeitskollektive untereinander gilt, spielt auch eine Rolle für die Grundstruktur eines einzelnen freien Unternehmens. Der überwundene Gegensatz von "Arbeitgeber" und "Arbeitnehmer" öffnet das Feld für eine Sozialgestalt, in der miteinander verwoben sind Prozesse des FREIEN BERATENS, des DEMOKRATISCHEN VEREINBARENS und schließlich des GEMEINSAMEN WIRKENS für die soziale Umwelt.

Das Recht der freien unternehmerischen Initiative hat jeder Mensch. Denn der Mensch ist ein initiatives Wesen. Nötig ist, daß die Arbeitsleiter die Fähigkeit haben, ihre Mitarbeiter nach deren Fachtätigkeit und Sachverstand zu berufen. Aus dieser Funktion werden sie jedoch weder materielle Privilegien noch irgendeine andere Form von nicht demokratisch legitimierter Macht haben können.

So ist in dem Bild der Grundzüge eines Dritten Weges das FREIE UNTERNEHMEN in einer selbstverwalteten Wirtschaft und einer selbstverwalteten Kultur die demokratische Basiseinheit einer nachkapitalistischen und nachkommunistischen NEUEN GESELLSCHAFT DES REALEN SOZIALISMUS.

Staatliche Gesetzgebung, Regierung und Verwaltung sind auf die Funktion beschränkt, die für alle verbindlichen demokratischen Rechte und Pflichten zu beschließen und ihre Verwirklichung durchzusetzen.

Der Staat wird erheblich schrumpfen. Was übrig bleibt, wird man sehen.

WAS KÖNNEN WIR FÜR DIE VERWIRKLICHUNG DER ALTERNATIVE JETZT TUN ?

Wer sich dieses Bild der evolutionären Alternative vor Augen führt, hat ein klares Grundverständnis von der SOZIALEN PLASTIK, an welcher der MENSCH ALS KÜNSTLER formt.

Wer sagt, daß es eine Veränderung geben muß, aber die "Revolution der Begriffe" überspringt und nur gegen die äußeren Verkörperungen der Ideologien anrennt, wird scheitern. Er wird entweder resignieren, sich mit Reformieren begnügen oder aber in der Sackgasse des Terrorismus landen. Drei Formen des Sieges der Strategie des Systems.

Wenn abschließend daher gefragt ist: WAS KÖNNEN WIR TUN? damit wir das Ziel der Neugestaltung von den Fundamenten her auch erreichen, dann müssen wir uns klarmachen: Es gibt nur *einen* Weg, das Bestehende zu transformieren - aber dieser erfordert eine breite Palette von Maßnahmen.

Der einzige Weg ist die GEWALTFREIE TRANSFORMATION. Gewaltfrei nicht etwa darum, weil Gewalt zur Zeit oder aus bestimmten Gründen nicht erfolgversprechend erscheint. Nein. Gewaltfreiheit aus prinzipiellen menschlich-geistig-moralischen und politisch-gesellschaftlichen Gründen.

Einerseits steht und fällt die Würde des Menschen mit der Unverletzlichkeit der Person und die Ebene des Menschentums verläßt, wer dies mißachtet. Andererseits sind gerade die zu transformierenden Systeme auf Gewalt in jeder nur denkbaren Form aufgebaut. Deshalb ist jede Art von Gewaltanwendung ein Ausdruck systemkonformen Verhaltens, verfestigt also, was es auflösen will.

Dieser Aufruf will ermutigen und auffordern, den Weg der gewaltfreien Transformation einzuschlagen. An solche, die bisher passiv waren, obwohl sie von Unbehagen und Unzufriedenheit erfüllt sind, ist die Aufforderung gerichtet: WERDET AKTIV. Eure Aktivität ist vielleicht das einzige, was jene, die aktiv sind, aber mit Mitteln der Gewalt liebäugeln oder schon Gewalt anwenden, auf den Weg der gewaltfreien Aktion zurückführen kann.

Obwohl die angezeigte "Revolution der Begriffe" das Kernstück der hier vorgestellten Methode zur Veränderung ist, muß sie nicht unbedingt am Anfang aller Schritte stehen. Auch ist ihr jeder Absolutheitsanspruch fremd. Wer die Kraft hat, die Theorien des Marxismus, des Liberalismus, der christlichen Soziallehre usw. zu Ende zu denken, wird feststellen, daß diese Theorien durchaus zu den gleichen Ergebnissen kommen wie wir.

Dieses Zu-Ende-Denken von historischen Ansätzen ist heute nötig. Wo es mutig vollbracht wurde, bemerkte man, wie die Fronten sich verschieben. Da steht Bahro dann Karl-Hermann Flach und William Borm näher als diese ihrem Parteifreund Lambsdorff und jener seinen Genossen, die ihn verhaftet und verurteilt haben.

Der Prozeß des Umschmelzens verhärteter Begrifflichkeiten und Theorieansätze ist in vollem Gange. Er muß zum GROSSEN DIALOG, zur interfraktionellen, interdisziplinären und internationalen Kommunikation zwischen den alternativen Lösungsmodellen führen. Die FREE INTERNATIONAL UNIVERSITY (Freie Hochschule für Kreativität und interdisziplinäre Forschung) ist das ständige Angebot, diese Kommunikation zu organisieren und zu entwickeln.

"Gegen die geballten Interessen der Mächtigen hat nur eine mitreißende Idee eine Chance, die wenigstens so stark ist wie die humanistische in den letzten und die christliche in den ersten Jahrhunderten unserer Zeitrechnung" (Gruhl). Um von den verschiedenen Ansätzen, die in der neuen sozialen Bewegung leben, zu dieser "mitreißenden Idee" durchzustoßen, brauchen wir

den ständigen und umfassenden Dialog. FREIE INTERNATIONALE UNIVERSITÄT als ein organisatorischer Ort dieses Forschens, Arbeitens und Kommunizierens meint also alle die Gruppen und Keimzellen in unserer Gesellschaft, zu denen Menschen sich zusammengeschlossen haben, um gemeinsam die Fragen der sozialen Zukunft zu durchdenken. Je mehr Menschen sich mit diesen Arbeiten verbinden, desto kraftvoller und durchgreifender werden die alternativen Ideen zur Geltung kommen. Darum sei aufgerufen: GRÜNDET ARBEITSPLÄTZE DER FREIEN INTERNATIONALEN UNIVERSITÄT, der Universität des Volkes.

Aber dies allein genügt noch nicht. Überall dort, wo dies möglich ist, sollten wir uns zur alternativen Lebens- und ArbeitsPRAXIS entschließen. Viele haben in keinen Bereichen und speziellen Gebieten einen Anfang gemacht. Ein *Zusammenschluß* alternativer Wirtschafts- und Kulturunternehmen ist die AUFBAUINITIATIVE AKTION DRITTER WEG (Unternehmensverband, Stiftung, Mitgliedsorganisation). Einzelne Gruppen oder Betriebe, die ihren alternativen Ideen auch Taten folgen lassen wollen, sind aufgefordert, dieses Projekt zu stärken.

Ein letzter, aktueller Aspekt. Vielleicht der wichtigste und entscheidendste für den Weg der gewaltfreien Transformation. Wie kann die NEUE SOZIALE BEWEGUNG eine POLITISCHE DIMENSION erreichen?

Damit ist, jedenfalls für den Bereich der westlichen Demokratien, die Frage nach der Möglichkeit einer parlamentarischen Aktion gestellt. Gehen wir diesen Weg, dann gehen wir ihn nur richtig, wenn wir einen NEUEN STIL der politischen Arbeit und des politischen Organisierens entwickeln. Nur wenn wir uns in diesem neuen Stil üben, werden wir die Hindernisse überwinden, die für alternative Entwicklung durch Sperrklauseln und ähnliches erreicht sind.

Es wäre schon nötig, daß auch von den Parlamenten her, für die ganze Öffentlichkeit wahrnehmbar, alternative Lösungsmodelle aufträten. Dazu aber müssen die Leute, die solche Modelle erarbeitet haben, in die Parlamente hineinkommen. Wie kommen sie hinein? Indem sie ihre ganze Kraft auf eine GEMEINSAME WAHLINITIATIVE konzentrieren.

Entscheidend für einen solchen Versuch ist, welches Verständnis man von der Gesamtalternativenbewegung hat. Sie besteht ja aus einer Fülle von Strömungen, Initiativen, Organisationen, Institutionen usw. Sie alle haben nur in der Gemeinsamkeit eine Chance.

Gemeinsame Wahlinitiative heißt aber nicht: Parteiorganisation, Parteiprogramm, Parteidebatte im alten Stil. Die Einheit, deren es bedarf, kann nur die EINHEIT IN DER VIELFALT sein.

Die Bewegung der Bürgerinitiativen, die ökologische, die Friedens- und die Frauenbewegung, die Bewegung der Praxismodelle, die Bewegung für einen demokratischen Sozialismus, einen humanitarischen Liberalismus, einen Dritten Weg, die anthroposophische Bewegung und die christlich-konfessionell orientierten Strömungen, die Bürgerrechtsbewegung und die 3. Welt-Bewegung müssen erkennen, daß sie unverzichtbare Bestandteile der Gesamtalternativenbewegung sind; Teile, die sich nicht ausschließen und widersprechen, sondern ergänzen.

Realität ist, daß es marxistische, katholische, evangelische, liberale, anthroposophische, ökologische usw. Alternativkonzepte und -initiativen gibt. In vielen wesentlichen Punkten besteht unter ihnen bereits ein hohes Maß an *Übereinstimmung*. Dieses ist die Basis der *Gemeinsamkeit* in der Einheit. In anderen Punkten besteht *Nichtübereinstimmung*. Dieses ist die Basis der *Freiheit* in der Einheit.

Eine gemeinsame Wahlinitiative der Gesamtalternativenbewegung ist nur lebenswirklich als ein BÜNDNIS vieler autonomer Gruppen, die ihr Verhältnis untereinander und gegenüber der Öffentlichkeit im Geiste AKTIVER TOLERANZ gestalten. Unsere Parlamente brauchen den befreienden Geist und das Leben einer solchen Union, der UNION FÜR DIE NEUE DEMOKRATIE.

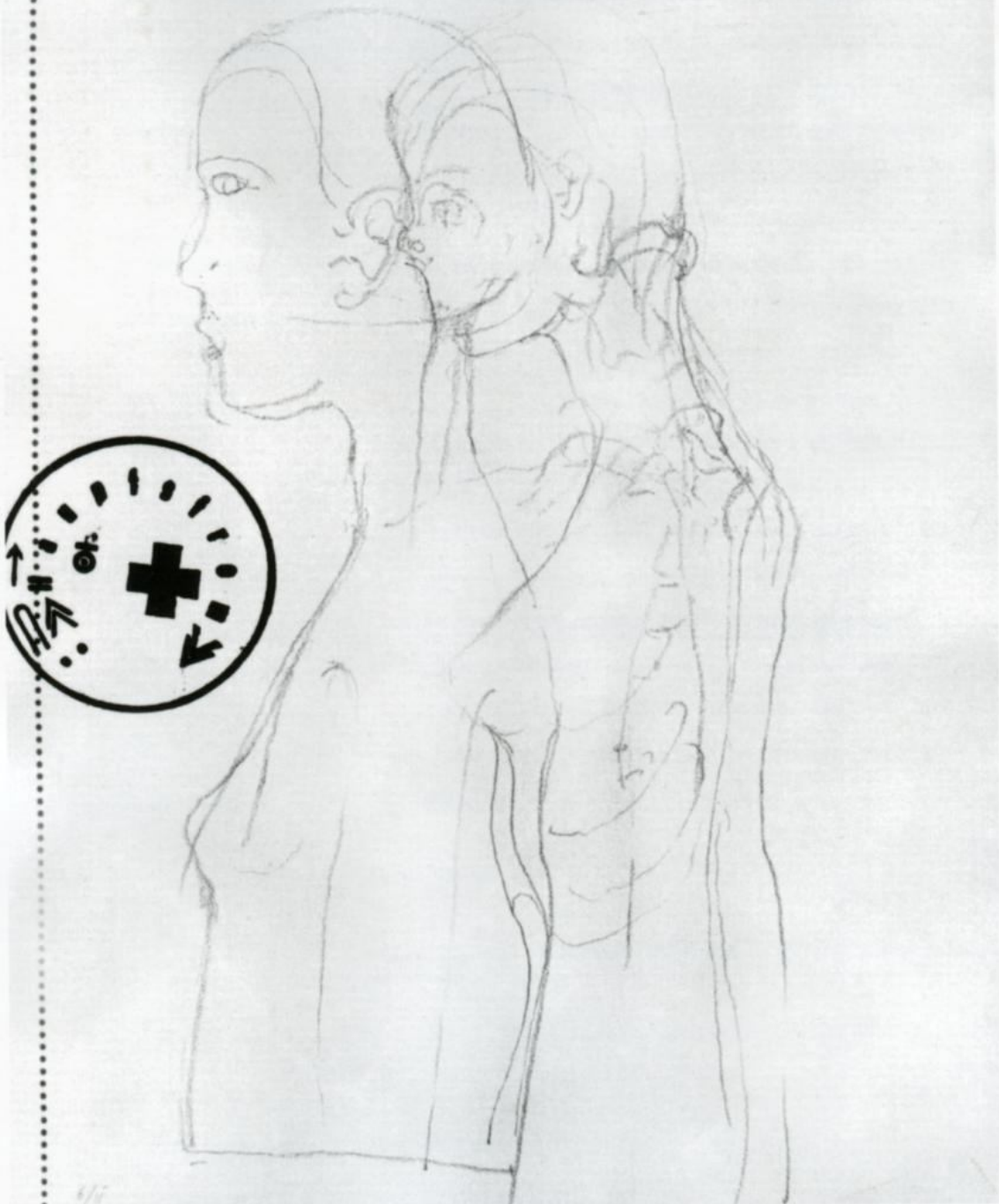
Die Fahrzeuge, die den neuen Kurs nehmen, stehen also bereit. Sie bieten Platz und Arbeit für alle.

An Informationen und Mitarbeit an den Projekten "Free International University", "Aufbauinitiative Aktion Dritter Weg" und "Union für die Neue Demokratie" interessierte Leser mögen sich wenden an:

Free International University
8991 Achberg, Tel. 0 83 80 / 4 71,
4000 Düsseldorf 11,
Drakeplatz 4

Рисунки Гемпс. Гранольсхо
Забавный

Rysunki dla Leonarda „Kodeks Madrycki” / Zeichnungen zu Leonardo „Codices Madrid” (nr 21), 1975, kat. 15, foto: Piotr Tomczyk

WYSTAWY DZIEI JOSEPHA BEUYSA Z KOLEKCJI POLENTRANSPORT 1981 W MUZEUM SZTUKI W ŁODZI

DIE AUSSTELLUNGEN JOSEPH BEUYSA' WERKE AUS DER SAMMLUNG POLENTRANSPORT 1981
IN MUZEUM SZTUKI, ŁÓDŹ

1981 - 1997 galeria stała / Ständige Sammlung Muzeum Sztuki w Łodzi

1986 *Archiwum Josepha Beuysa*, Galeria Foksal, Warszawa

Joseph Beuys. Prace 1958 - 1981, Galeria BWA, Lublin

1987 *Joseph Beuys. Prace z kolekcji Muzeum Sztuki w Łodzi*, Galeria Krzysztofory, Kraków

1988 *Miejsca Rzeźby. Joseph Beuys, Marek Chlanda, Royden Rabinowitch*, Muzeum
Akademii Sztuk Pięknych, Warszawa

1989 *Joseph Beuys. Polentransport 1981*, Budapest Galeria, Budapest

1991 *Kolekcja sztuki xx wieku w Muzeum Sztuki w Łodzi*, Galeria Zachęta, Warszawa
Joseph Beuys. Polentransport 1981. Beyond the Border to Eurasia, Watari - um,
The Watari Museum of Contemporary Art, Tokyo

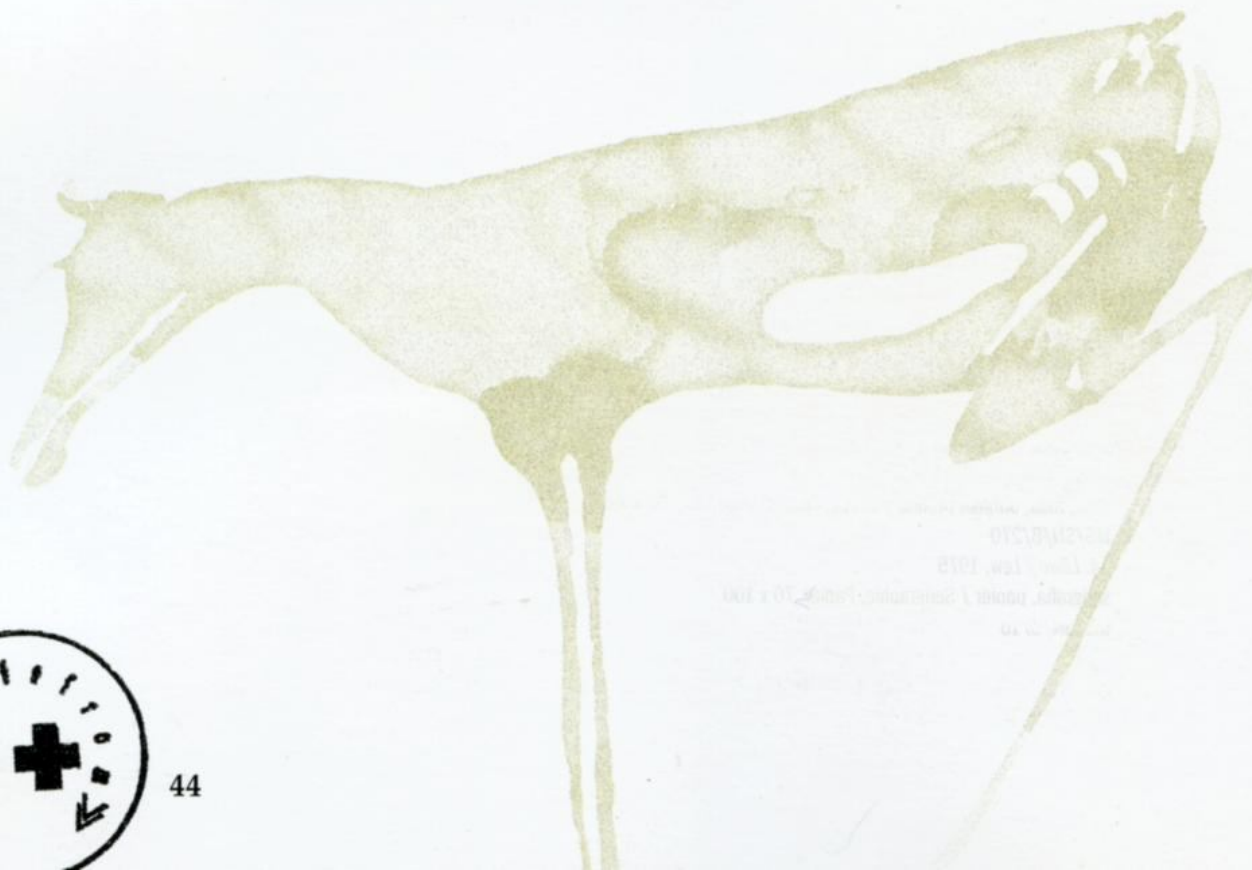
1992 *Muzeum Sztuki w Łodzi 1931 - 1992. Collection - Documentation - Actualité*,
Musée d'Art Contemporain, Lyon

1993 *Joseph Beuys. Polentransport 1981*, Galleria del Credito Valtellinese „Refettorio
delle Stelline”, Milano; Circolo degli Artisti, Torino

Joseph Beuys. Polentransport 1981, Ile Biennale d'Art Contemporain, Lyon

1994 - 1995 *Der Riss im Raum*, Martin - Gropius - Bau, Berlin

1996 *Joseph Beuys. Polentransport 1981*, Galeria „Zachęta”, Warszawa
Joseph Beuys - szaman czy nauczyciel?, Muzeum Okręgowe, Toruń

VERZEICHNIS DER AUSGESTELLTEN WERKE

Wszystkie prace należą do kolekcji Muzeum Sztuki w Łodzi.

Alle Werke stammen aus der Sammlung des Muzeum Sztuki, Łódź.

Prace zostały ułożone w porządku chronologicznym, na końcu spisu wymienione zostały dzieła nie datowane przez autora.

Die Arbeiten werden chronologisch dargestellt, die von Künstler nicht datierte Werke stehen im Werkverzeichnis am Ende.

Wymiary zostały podane w centymetrach, wysokość poprzedza szerokość i głębokość w przypadku dzieł trójwymiarowych.

Ausmaße in cm (Höhe x Breite x Tiefe).

1. *Beuys. Transsibirische Bahn / Beuys. Kolej transsyberyjska*, 1970
offset, papier / Offset, Papier, 80,5 x 58
MS/SN/B/109/1
2. *La Rivoluzione siamo Noi / Jesteśmy rewolucją*, 1971
offset, papier naklejony na płótno / Offset, Papier auf Leinwand geklebt, 190 x 100
MS/SN/B/116
3. *Drei Hasen mit der Ohren drei mit doch hat jeder seine Zwei / Trzy zające z uszami trzema, a jednak każdy ma swoje dwa*, 1971
offset, papier / Offset, Papier, 41,8 x 55,3
MS/SN/B/234
4. *Programmmentwurf zum Montagabend / Projekt programu na poniedziałkowy wieczór*, 1971
offset, papier / Offset, Papier, 53,2 x 41,7
MS/SN/B/235
5. *Hasenzucker / Cukier z zającem*, 1972
serigrafia, papier / Serigraphie, Papier, 51 x 89
MS/SN/B/8
6. *Schallplatten: Schottische Symphonie, Requiem of Art / Płyta : Symfonia Szkocka, Requiem dla Sztuki*, 1972
okładka płyty długogrającej / Schallplattenumschlag, 31 x 66,5
MS/SN/B/94
7. *Vitex Agnus Castus / Vitex Agnus Castus*, 1973
offset, papier / Offset, Papier, 60,5 x 44
MS/SN/B/239/1-4
8. *[Plakaty anonujące akcje w Irlandii / Plakaten für die Aktionen in Irland]*, 1974
druk, papier / Druck, Papier, 49 x 63,5
MS/SN/B/123/1 - 8
9. *Beuys. Tracce in Italia / Beuys. Ślady we Włoszech*, 1974
druk, papier / Druck, Papier, 80 x 57
MS/SN/B/125
10. *Joseph Beuys I Like America and America Likes me. / Joseph Beuys. Lubię Amerykę, a Ameryka lubi mnie*. 1974
offset, papier / Offset, Papier, 81 x 52
MS/SN/B/126/1
11. *The Secret Block for a Secret Person in Irleand / Sekretny notatnik dla tajemniczej osoby w Irlandii*, 1974
offset, papier / Offset, Papier, 59 x 37,5
MS/SN/B/127
12. *Incontro con Beuys / Spotkanie z Beuysem*, 1974
serigrafia, stemple, karton / Serigraphie, Karton, gestempelt, 100 x 70
MS/SN/B/242
13. *A political party for animals / Polityczna partia zwierząt*, 1974
druk, folia, odbitka próbna / Druck, Folie, Probedruck, 38 x 44,5
MS/SN/B/270
14. *Löwe / Lew*, 1975
serigrafia, papier / Serigraphie, Papier, 70 x 100
MS/SN/B/16
15. *Zeichnungen zu Leonardo „Codices Madrid” / Rysunki dla Leonarda „Kodeks Madrycki”*, 1975
granolitografia, stempel, kartki ze szkicownika / Granolithographie, Zeichenbuchblätter, gestempelt, 23 x 16,1
MS/SN/B/84/1-45

16. *Initiation Gauloise / Inicjacja galijska*, 1976
litografia, stempel, papier / Lithographie, Papier, gestempelt, 65 x 85
MS/SN/B/19
17. *Tramstop / Przystanek tramwajowy*, 1977
serigrafia, karton / Serigraphie, Karton, 100 x 63
MS/SN/B/247
18. *Coniglio / Króliczek*, 1978 (proj. ok. / Entwurf um 1966)
offset, papier / Offset, Papier, 83 x 51,5
MS/SN/B/33
19. *Fondazione Per la Rinascita Dell' Agricoltura / Fundacja rozwoju rolnictwa*, 1978
offset, papier / Offset, Papier, 93 x 63
MS/SN/B/25/1
20. *Levitazione in Italia / Lewitacja we Włoszech*, 1978
offset, papier / Offset, Papier, 37 x 22
MS/SN/B/30
21. *Flug des Adlers ins Tal und zurück / Lot orla nad doliną*, 1978
litografia, druk, stempel, papier / Lithographie, Druck, Papier, gestempelt, 103 x 23
MS/SN/B/ 34
22. [Plakat anonsujący akcję w Galleria Ferrari w Veronie / Plakat für die Aktion in Galleria Ferrari, Verona], 1978
offset, papier / Offset, Papier, 67 x 98,5
MS/SN/B/145
23. *Beuys -Tracce in Italia / Beuys - Ślady we Włoszech*, 1978
offset, serigrafia, papier żeberkowy / Offset, Serigraphie, Rippenpapier, 100 x 70
MS/SN/B/146/1
24. *Beuys -Tracce in Italia / Beuys - Ślady we Włoszech*, 1978
offset, karton / Offset, Karton, 86 x 62
MS/SN/B/151/2
25. *Im Kopf und im Topf / W głowie i w garnku*, 1978
serigrafia, karton / Serigraphie, Karton, 100 x 70
MS/SN/B/248
26. *Von Gloeden Postkarten (a,f,h,k) / Pocztywki Von Gloedena (a,f,h,k)*, 1978
kartka pocztowa, ołówek / Postkarte, Bleistift, 14 x 9
MS/SN/B/276/1-4
27. *Hirschkuh / Łania*, 1979 (proj. ok. / Entwurf um 1951)
litografia, kolotypia, karton / Lithographie, Lichtdruck, Karton, 56,5 x 76,5
MS/SN/B/35
28. *Greta Garbo und der Filzlappen / Greta Garbo i filcowy galganeł*, 1979
offset, bristol / Offset, Bristolkarton, 64 x 94
MS/SN/B/42
29. *Spuren in Italien / Ślady we Włoszech*, 1979
druk, papier / Druck, Papier, 100 x 70
MS/SN/B/163
30. *Spuren in Italia / Ślady we Włoszech*, ok. 1979
offset, papier / Offset, Papier, 97 x 70
MS/SN/B/254
31. *Toter Hirsch / Martwy jeleni*, 1980 (proj. ok. / Entwurf um 1957)
miedzioryt, papier Arches Bütten / Kupferstich, Papier Arches Bütten, 90 x 63
MS/SN/B/77
32. *Schwan*, aus der Serie *Suite „Schwurhand“ / Łabędź*, z serii *Suita „Zaprzysiężenie“*, 1980
(proj. ok. / Entwurf um 1960)
akwatinta, litografia, szary papier Rives Bütten / Aquatinte, Lithographie, Papier Rives gris Bütten, 56,5 x 45
MS/SN/B/56
33. *Hirsch*, aus der Serie *Suite „Schwurhand“ / Jeleni*, z serii *Suita „Zaprzysiężenie“*, ca. 1980
(proj. ok. / Entwurf um 1960)
akwatinta, litografia, szary papier Rives Bütten / Aquatinte, Lithographie, Papier Rives gris Bütten, 56,5 x 45
MS/SN/B/57
34. *Eiszeit*, aus der Serie *Suite „Schwurhand“ / Epoka lodowcowa* z serii *Suita „Zaprzysiężenie“*, ca. 1980,
(proj. ok. / Entwurf um 1960)
akwaforta, stempel, papier Arches Bütten / Radierung, Papier Arches Bütten, gestempelt, 39,5 x 30
MS/SN/B/62

35. *Saturnkreuz / Krzyż Saturna*, ca. 1980 (proj. ok. / Entwurf um 1960)
akwatinta, szary papier *Rives Bütten / Aquatinte*, Papier *Rives gris Bütten*, 51 x 38
MS/SN/B/67
36. *Museo Lecce Apulia*, ca. 1980 (proj. ok. / Entwurf um 1960)
akwatinta, ołówek, papier *écru Fabriano / Aquatinte*, Bleistift, Papier *écru Fabriano*, 50 x 35
MS/SN/B/69
37. *Fragmenti Veneziani I-III* / *Fragmenty weneckie I- III*, 1980
serigrafia, czarny karton / Serigraphie, schwarzer Karton, 35,5 x 50
MS/SN/B/40/1-5
38. *Beuys - Burri*, 1980
offset, papier / Offset, Papier, 100 x 64,4
MS/SN/B/180
39. *Joseph Beuys at Piero Cavellini / Joseph Beuys u Piero Caveliniego*, 1980
druk, papier / Offset, Papier, 70 x 46
MS/SN/B/181/1
40. *Meeting of Lady Rosebery. Joseph Beuys and Buckminster Fuller / Spotkanie Pani Rosebery. Joseph Beuys i Buckminster Fuller*, 1980
offset, papier / Offset, Papier, 68 x 86
MS/SN/B/183
41. *Joseph Beuys. Vogel Census Contribuo / Joseph Beuys . Ptak Census Contribuo*, 1980
druk, papier / Druck, Papier, 84 x 59,5
MS/SN/B/191
42. *Joseph Beuys at Dino Tafuri / Joseph Beuys u Dino Tafuriego*, 1980
druk, stempel, papier / Druck, Papier, gestempelt 70,4 x 47,5
MS/SN/B/211/1
43. *Joseph Beuys, Richard Demarco - The Scotisch Symphony / Joseph Beuys, Richard Demarco - Symfonia Szkocka*, 1980
offset, papier / Offset, Papier, 140 x 31,5
MS/SN/B/229/1-6
44. *Polentransport 1981 / Transport do Polski 1981*, 1981
drewno sosnowe, szary papier pakowy / Kiefernholz, graues Packpapier, 153,5 x 106,5 x 43,5
MS/SN/B/104
45. [Plakat anonujący spotkanie w Palazzo Braschi w Rzymie / Plakat für das Treffen in Palazzo Braschi, Roma], 1981
offset, papier / Offset, Papier, 100 x 68,5
MS/SN/B/193
46. *Joseph Beuys. Conversation Pieces. With Beuys at His Studio / Joseph Beuys. Fragmety rozmów. Z Beuysem w jego studio*, 1981
offset, papier / Offset, Papier, 59,5 x 42
MS/SN/B/203
47. *Europawahl / Europejski wybór*
serigrafia, papier / Serigraphie, Papier, 84 x 59,5
MS/SN/B/208
48. [Plakat anonujący performance w Galleria Santoro w Rzymie / Plakat für Performance in Galleria Santoro, Roma]
offset, papier / Offset, Papier, 100 x 69
MS/SN/B/218/1
49. *Kunst=Kapital / Sztuka = Kapital*
offset, papier / Offset, Papier, 84 x 59,4
MS/SN/B/219
50. [Plakat wystawy w Ulster Museum, Belfast / Plakat für die Ausstellung in Ulster Museum, Belfast]
offset, papier / Offset, Papier, 55 x 42
MS/SN/B/225
51. [trzy zdjęcia z akcji Beuysa „Eurasienstab” / drei Lichtbilder aus der Aktion „Eurasienstab”]
papier fot., pianka, tektura / Photopapier, Schaumplast, Pappe, 61 x 31,3 (dwie), 30,3 x 19, 8 (jedna)
MS/SN/B/302/1-3
52. [dwa zdjęcia z akcji „Eurasia” / zwei Lichtbilder aus der Aktion „Eurasia”]
papier fot., pianka, tektura / Photopapier, Schaumplast, Pappe, 30,3 x 23,1
MS/SN/B/303/1-2

z kolekcji:
JOSEPH BEUYS
POLENTRANSPORT 1981

K. 19504

WSPÓLFINANSOWANE PRZEZ FUNDACJĘ
WSPÓŁPRACY POLSKO-NIEMIECKIEJ ZE
ŚRODKÓW REPUBLIKI FEDERALNEJ
NIEMIEC

MITFINANZIERT VON DER STIFTUNG FÜR
DEUTSCH-POLNISCHE ZUSAMMENARBEIT
AUS MITTELN DER BUNDESREPUBLIK
DEUTSCHLAND

BIBLIOTEKA
MUZEUM SZTUKI
W ŁODZI

G 5745